

Välfärd

3/2018

HUSHÅLLEN OROAR SIG
mindre för ekonomin

SPANSKA VANLIGASTE
språket på gymnasiet

VARANNAN SVENSK
har övervikt

BARNAFÖDANDET HAR MINSKAT I SVERIGE

SCB

Så gör SCB en befolkningsframskrivning >>

Välfärd

 sedan 1981

ges ut av

SCB, STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2018, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Anna Nyman 010-479 45 94

Chefredaktör

Anna Blomén 44 39

Peter Gärdqvist 67 85

Hans Heggemann 68 10

Paula Kossack 60 05

Andreas Raneke 44 83

Åsa Westlund, 57 99

layout, diagram

REDAKTIONSRÅD

Petra Otterblad Olausson, ansvarig utgivare

Therese Hedlund

Mikael Schöllin

Stefan Svanström

Annica Wallerå

ADRESS

Tidskriften Välfärd

SCB

Box 24300, 104 51 Stockholm

E-post: tidskriften.valfard@scb.se

Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:

www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:

prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:

010-479 65 51

Omslagsfoto: Johnér bildbyrå

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2018-A05T11803_pdf

Åtta.45 Tryckeri, september 2018

Hur ser hushållen på sin ekonomi?

HUSHÅLLENS EKONOMI är en fråga som berör och engagerar de flesta. Får vi det bättre eller sämre och hur ser skillnaderna mellan olika grupper ut? Och hur ser det ut när vi jämför faktiska inkomstnivåer med hur människor själva upplever sin ekonomiska situation?

I EN ARTIKEL OM LÅG EKONOMISK STANDARD beskriver vi hur andelen med låg ekonomisk standard har ökat under 2000-talet, från 8 till 14 procent. Men utvecklingen beror inte på att fler har låga inkomster utan på att inkomstskillnaderna har ökat vilket gör att fler hamnar under gränsen för det som kallas låg ekonomisk standard.

NÄR MÄNNISKOR SJÄLVA BESKRIVER hur de ser på sitt hushålls ekonomi är 18 procent av befolkningen oroad för hur det ska gå med det egna hushålls ekonomi det närmaste året. Det är den lägsta andel som uppmätts sedan mätningarna startade år 1980, och nära en halvering jämfört med den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Samtidigt ser vi att skillnaderna mellan personer med högre och lägre inkomster har ökat, något som kanske hänger samman med de ökade inkomstskillnaderna? Läs mer och jämför utvecklingen av låg ekonomisk standard och hushållens egen upplevelse av ekonomin i artiklarna *Fler eller färre fattiga* och *Minskad oro för ekonomin bland hushållen*.

Anna Nyman
anna.nyman@scb.se

HALVDAGSKURS – ATT ANVÄNDA INDEX I AVTAL

Kursen tar upp:

- Vad är ett index?
- Att tänka på vid indexklausuler
- Att hitta olika index och relevant information i SCB:s databaser
- Fördjupning i några av SCB:s vanligaste index som arbetskostnadsindex, konsumentprisindex, producentprisindex och entreprenadindex
- Praktikfall med räkneexempel och övningar

Datum: 7 och 15 november**Tid:** 12.30–16.30**Plats:** Karlavägen 100, lokal Bullerbyn, entréplan, Stockholm**Kursavgift:** Avgiften är 2 900 kronorMer information och anmälan på scb.se

5 Varannan svensk har övervikt eller fetma

Kraftig ökning sedan 1980-talet

8 Drygt hälften läser moderna språk på gymnasiet

Spanska är vanligaste språket

10 Få länder når upp till mål om sysselsättning och barnomsorg

Sverige enda land i EU som når båda målen

5

13 Nedåtgående trend i barnafödande

Minskad fruktsamhet sedan år 2010

” År 2017 var fruktsamhetstalet för kvinnor födda i Sverige 1,69 barn per kvinna.

10

18 Intervju: Så blev två barn mönstret i Sverige

19 Statistikskolan: Så gör SCB en befolkningsframskrivning

22 Fler eller färre fattiga? Ökning i andel med låg ekonomisk standard

24 Minskad oro för ekonomin bland hushållen 18 procent oroade över hushållets ekonomi

26 Dyrt att studera utomlands som free-mover Höga studieskulder för de som ordnat utlandsstudier på egen hand

28 620 000 i Sverige ofrivilligt utan arbete Minskning sedan år 2005

30 NOTISER

24

Baksidan:
Högt barnafödande i Sverige

Publikationer från SCB

På tal om kvinnor och män

Kvinnor har högre utbildningsnivå än män. Trots det har kvinnor lägre lön, lägre inkomst och så småningom lägre pension än män.

Statistiken visar också att kvinnor oroar sig mer, upplever sin hälsa som sämre samt redan i skolan är mer stressade än män.

Detta och mycket mer kan du läsa i SCB:s

"På tal om kvinnor och män.

Lathund om jämställdhet 2018".

Kvinnor arbetar mer deltid än män, tar ut merparten av föräldrapenningdagarna och VAB-dagarna samt har fler sjukdagar. Detta genererar en lägre inkomst än män vilket efter arbetslivets slut leder till en lägre pension. Kvinnor har i genomsnitt 68 procent av mäns pension och skillnaden ökar med åldern.

Lathunden "På tal om kvinnor och män" gavs ut för första gången 1984 och kommer ut vartannat år, på både svenska och engelska. Boken presenterar statistik över kvinnors och mäns villkor i Sverige inom många områden.

■ Skillnaderna i inkomst fortsätter att öka

Sedan 1991 har den reala ekonomiska standarden ökat med 60 procent, men utvecklingen har inte varit lika stark för alla grupper och inkomstskillnaderna har ökat. Det framgår av SCB:s årliga inkomstrapport.

Högst ekonomisk standard 2016 hade sammanboende med kvarboende unga vuxna följt av sammanboende utan barn. Lägst ekonomisk standard hade ensamstående kvinnor med barn.

Utrikes födda har en lägre ekonomisk standard än personer födda i Sverige. År 2016 hade utrikes födda en ekonomisk standard som motsvarade 77 procent av den ekonomiska standarden för personer födda i Sverige. Andelen har varit i stort sett oförändrad sedan 2010. År 1991 var motsvarande andel 90 procent, det vill säga skillnaderna har ökat mellan utrikes och inrikes födda personer.

Läs mer i Inkomstrapport 2016
– individer och hushåll

■ Eurostats generaldirektör till Statistikforum

Mariana Kotzeva, Director-General of Eurostat, och Joakim Stymne, SCB:s generaldirektör, inleder Statistikforum den 8 november 2018.

Temat för årets Statistikforum är **"Statistik för alla!"** Bland annat talar den prisbelönta författaren och journalisten Lena Andersson samt Michael Björn, forskningsansvarig på Ericsson Consumer Lab.

Statistikproducenternas utmaningar och möjligheter och hur mer offentliga data och statistik kan tillgängliggöras för fler blir tema för ett antal workshops som arrangeras i samarbete med den nya Myndigheten för digital förvaltning.

Fler medverkande presenteras i programmet som återfinns på www.scb.se där du också anmäler dig. Vi ses den 8 november i Garnisonen på Karlavägen 100 i Stockholm. Välkommen!

Prenumerera på Valfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Valfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på papperstidningen. Båda är gratis.

Alla publikationer kan laddas ner som pdf:er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

Varannan svensk har övervikt eller fetma

Sedan början av 1980-talet har genomsnittssvensken blivit 2 cm längre och 7 kg tyngre. Mer än varannan man och drygt fyra av tio kvinnor i Sverige har nu övervikt eller fetma.

Foto: Charlotte Samuelsson

» Sedan 1980-talet har andelen av den svenska befolkningen med övervikt eller fetma ökat. Utvecklingen i Sverige är inte unik. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) finns det numera globalt sett fler människor med fetma än med undervikt. Övervikt och fetma, som ökar risken för vissa sjukdomar (bland annat typ 2-diabetes och hjärt- och kärlsjukdom), kan nu runt om i världen kopplas till fler dödsfall än vad undervikt kan. Utöver konsekvenser för den fysiska hälsan kan övervikt och fetma även påverka det emotionella och sociala välbefinnandet.

I Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) är uppgifterna om övervikt och fetma baserade på intervjupersonernas svar om hur mycket de väger respektive hur långa de är. Vikt och längd används för att beräkna Body Mass Index (BMI). Ett BMI på 25 eller högre bedöms vara övervikt eller fetma, medan BMI på 30 är gränsvärdet för fetma. Ett BMI under 18,5 bedöms istället som undervikt.

” Övervikt eller fetma är vanligare bland män än kvinnor.

SEDAN BÖRJAN AV 1980-TALET har vi i Sverige blivit i genomsnitt 2 cm längre och 7 kg tyngre. Enligt de senaste uppgifterna, från 2016–17, är män i genomsnitt 180 cm långa och väger 84 kg, medan kvinnor i genomsnitt är 166 cm och väger 68 kg.

56 procent av männen och 41 procent av kvinnorna i åldern 16–84 år har övervikt eller fetma. Det är en ökning sedan början av 1980-talet, då motsvarande andelar var 35 respektive 27 procent. Andelen med fetma har under samma period ökat från 5 procent bland såväl kvinnor som män till 12 procent bland kvinnor och 14 procent bland män. Samtidigt har andelen som bedöms ha

Foto: Pixabay

undervikt minskat från 3 till 2 procent sedan början av 1980-talet. Minskningen har enbart skett bland kvinnor, från 5 till 4 procent. Bland män har andelen med undervikt legat stabilt på ungefär 1 procent under samma period.

ÖKNINGEN AV ÖVERVIKT ELLER FETMA gäller såväl kvinnor som män, unga som äldre, inrikes som utrikes födda, liksom både personer boende i storstäder och i övriga delar av landet. Ökningen återfinns även bland såväl de med kortare som längre utbildning och bland de med lägre såväl som högre inkomster. Störst ökning sett till ålder och kön återfinns bland kvinnor under 40 år och bland män under 30 år. Exempelvis har andelen kvinnor och män i åldern 20–29 år med övervikt eller fetma mer än fördubblats sedan början av 1980-talet, från 10 till 23 procent respektive från 17 till 38 procent. En dryg dubblning av andelen med övervikt eller fetma har även skett i gruppen med eftergymnasial utbildning, från 19 till 43 procent.

Övervikt eller fetma är vanligare bland män än kvinnor. Det är också vanligare bland äldre än yngre. Bland män har till exempel sju av tio i åldern 50–64 år övervikt eller fetma, vilket kan jämföras med knappt fyra av tio män i åldern 20–29 år. I åldern 50–64 år har fem av tio kvinnor övervikt eller fetma, jämfört med två av tio kvinnor i åldern 20–29 år. Övervikt eller fetma är också vanligare bland de vars högsta avslutade utbildning är gymnasial jämfört med de med högst förgymnasial respektive eftergymnasial utbild-

ning. 61 procent av de med gymnasial utbildning har övervikt eller fetma jämfört med 46 och 43 procent bland de med förgymnasial respektive eftergymnasial utbildning.

FÖR DEN ENSKILDE INDIVIDEN kan övervikt eller fetma helt eller delvis bero på ärftliga faktorer eller sjukdom. Världshälsoorganisationen pekar dock ut en förändrad livsstil, med högre kaloriintag i kombination med mer stillasittande, som den främsta orsaken till att andelen med övervikt eller fetma har ökat markant de senaste decennierna.

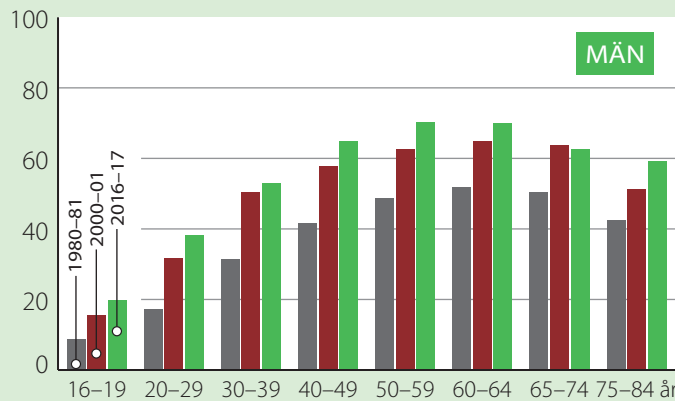
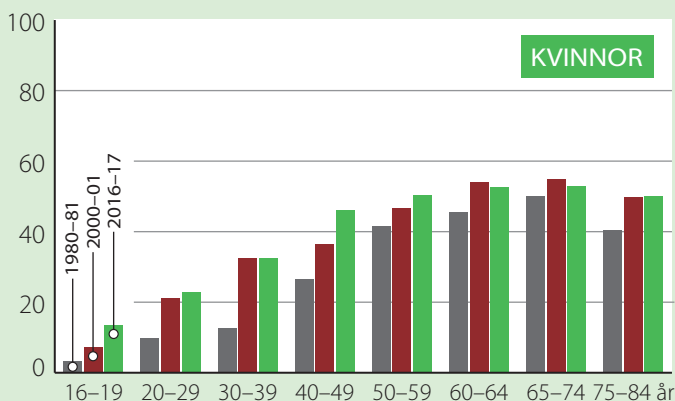
56%

av männen har övervikt eller fetma.

Eftersom forskare först på senare år har uppmärksammat stillasittandets betydelse för vår hälsa finns ingen statistik om hur detta har förändrats över någon längre tid. Resultat från ULF visar att andelen förvärvsarbetsande, 16–64 år, som upplever att deras arbete är alltför stillasittande har ökat från 28 till 33 procent mellan 2008–09 och 2016–17. Andelen som upplever att deras

ALLT FLER KVINNOR OCH MÄN HAR ÖVERVIKT ELLER FETMA

Andel kvinnor respektive män med övervikt eller fetma, efter ålder. År 1980–81, 2000–01 och 2016–17. Procent

I åldrarna 50–64 år har sju av tio män övervikt eller fetma. Det är en ökning från ungefär varannan man i början av 1980-talet. Utvecklingen är densamma för kvinnor även om andelarna är lägre. Bland yngre personer är det mindre vanligt med övervikt eller fetma än bland äldre.

VI ÄR 2 CM LÄNGRE OCH 7 KG TYNGRE ÄN 1980

Genomsnittlig längd i cm, vikt i kg och BMI, efter kön.

Personer 16–84 år. År 1980–81 och 2016–2017. Medelvärden

	1980-81			2016-17		
	Längd	Vikt	BMI	Längd	Vikt	BMI
Kvinnor	164	63	23,3	166	68	24,8
Män	177	76	24,2	180	84	26,1

Vi har blivit både längre och tyngre de senaste 35 åren, men vikten har ökat mer än längden med påföljden att andelen med övervikt och fetma, baserat på BMI, har ökat.

arbete är alltför stillasittande skiljer sig inte åt mellan de som bedöms ha undervikt, normalvikt, övervikt eller fetma.

Samtidigt är det en allt större andel som svarar att de motionerar. Andelen 16–84-åringar som regelbundet motionerar minst två gånger i veckan var 31 procent 1988–89. År 2012–13, det senaste året frågan om motion ställdes i ULF, uppgav 66 procent att de två eller fler gånger i veckan motionerade under minst 30 minuter per tillfälle. Vi har alltså sett en ökning av såväl andelen som uppger att de motionerar regelbundet som andelen med övervikt eller fetma. Senare års forskning tyder på att det inte räcker med att träna några gånger i veckan för ett hälsosamt liv om man inte dessutom har ett rörligt liv i övrigt.

Att praktiskt taget aldrig motionera är dock vanligare bland personer med fetma än bland personer med normalvikt. År 2012–13 uppgav 21 procent av personer med fetma att de praktiskt taget aldrig motionerade. Motsvarande andel bland personer med normalvikt var 10 procent. ■

Charlotte Samuelsson
arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 48 17
charlotte.samuelsson@scb.se

LÄS MER

Undersökningarna av levnadsförhållanden www.scb.se/le0101

FAKTA

Resultaten baseras på Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) för åren 1980–2017 och avser om inget annat anges personer 16–84 år.

De skillnader över tid och mellan grupper som beskrivs i texten avser statistiskt signifikanta skillnader baserat på 95-procentiga konfidensintervall.

BMI

Body Mass Index (BMI) är ett mått som ställer individens vikt i kg i relation till dennes längd i meter enligt formeln $BMI = vikt/längd^2$.

Världshälsoorganisationen, WHO, har angett följande gränsvärden:

Undervikt	–	18,49
Normalvikt	18,50	– 24,99
Övervikt	25,00	– 29,99
Fetma	30,00	–

Dessa gränsvärden innebär till exempel att en person som är 180 cm lång bedöms ha övervikt eller fetma om han eller hon väger 81 kg eller mer. Samma person bedöms ha fetma om vikten är över 97 kg. Väger personen istället mindre än 60 kg bedöms han eller hon ha undervikt.

BMI är ett internationellt accepterat mått, som dock har vissa brister. Måttet tar till exempel inte hänsyn till hur stor del av kroppsmassan som är muskler respektive fett, vilket innebär att det kan ge missvisande resultat för bland annat idrottare och andra personer med hög andel muskelmassa.

I ULF uppger personen som intervjuas själv sin längd och vikt. Det är troligt att andelen överviktiga eller feta underskattas i undersökningen, då resultaten baseras på självrapporterade uppgifter om vikt och längd. Jämförelser mellan självrapporterade uppgifter och faktiska vikt- och längdmätningar i Kanada åren 2003–04 visade att andelen överviktiga eller feta underskattades med ungefär 9 procentenheter för kvinnor och 7 procentenheter för män.

Drygt hälften läser moderna språk på gymnasiet

Över hälften av alla ungdomar som avslutat gymnasieskolan 2016/17 har läst ett främmande språk utöver engelska. Det är en högre andel kvinnor som läser ämnet moderna språk.

FLERSPRÅKIGHET är en av EU:s nyckelkompetenser för livslångt lärande. Dessa kompetenser behövs för att kunna utbilda sig genom hela livet, för att kunna möta framtiden och nya situationer och för att klara sig i arbetslivets föränderliga förhållanden. EU ser dessutom flerspråkighet som en viktig faktor för den europeiska konkurrenskraften och tycker att medlemsstaterna bör främja flerspråkighet, bland annat genom undervisning i minst två språk utöver det huvudsakliga undervisningsspråket.

I SVERIGE LÄSER I STORT SETT ALLA ELEVER på gymnasieskolan engelska, vilket för de flesta elever är det första främmande språket. Men hur vanligt är det då att gymnasieelever läser ett andra främmande språk? Av alla som tagit examen från gymnasieskolan läsåret 2016/17 eller genomgått ett helt gymnasieprogram på minst 2 500 poäng hade 55 procent läst minst en kurs i ämnet moderna språk under sin tid i gymnasieskolan. 5 procent hade läst kurser i två eller flera språk. Andelen som läst fler än ett språk var något högre innan gymnasieskolan reformerades 2011.

” Svenskt Näringsliv lyfter särskilt att kunskaper i tyska är viktiga för exportföretagen.

ÄMNET MODERNA SPRÅK ÄR OBLIGATORISKT på fyra av sex högskoleförberedande program och bland de som läst dessa program har också i stort sett samtliga läst moderna språk, såväl kvinnor som män. Bland de som läst program där moderna språk inte är obligatoriska varierar andelen. Bland de som gick ut från yrkesprogram läsåret 2016/17 hade 5 procent läst minst en kurs i moderna språk, 8 procent av kvinnor och 3 procent av män. Bland de som gick ut från de högskoleförberedande programmen teknikprogrammet och estetiska programmet, där moderna språk inte är obligatoriska, var det cirka var fjärde som hade läst moderna språk.

Under de senaste åtta åren har andelen som läst ett modernt språk utöver engelska ökat något varje år. Andelen är högre bland kvinnor än bland män och den skillnaden har ökat över tid. Det finns även skillnader i andelen som läst ämnet moderna språk mellan elever som är födda i Sverige och elever som är utrikes födda. Bland elever som läst högskoleförberedande program är

andelen som läst minst en kurs i moderna språk densamma bland inrikes och utrikes födda. Bland de som läst yrkesprogram var det däremot nästan tre gånger så vanligt att utrikes födda läst moderna språk jämfört med inrikes födda.

I JUNI 2018 FÖRESLOG SKOLVERKET flera åtgärder för att öka andelen elever som läser moderna språk. Deras förslag omfattar utöver gymnasieskolan även grundskolan, där man idag har möjlighet att välja modersmål, svenska, svenska som andraspråk, engelska eller teckenspråk istället för moderna språk. Det har lett till att 24 procent av eleverna som gick ut årskurs 9 läsåret 2016/17 hade valt bort moderna språk till förmån för extra svenska eller engelska. Skolverket föreslår nu att regelverket ska förändras så att fler lär sig ett modernt språk utöver engelska.

Även Svenskt Näringsliv har uttalat sig om språkens betydelse för kompetensförsörjningen. Goda kunskaper i engelska ses som en förutsättning vid rekrytering av personal. Därutöver behövs även kunskaper i ytterligare ett främmande språk och de lyfter särskilt att kunskaper i tyska är viktiga för exportföretagen. Men vilka språk läser ungdomar i gymnasieskolan?

Ämnet moderna språk har spanska sedan flera år varit det mest populära språket mätt i antalet kurser som eleverna har läst. På andra plats kommer tyska, följt av franska. Dessa tre språk måste erbjudas av alla skolor som erbjuder program där moderna språk är ett obligatoriskt ämne. De olika språkens andelar har varit ganska stabila under de senaste åren.

5%

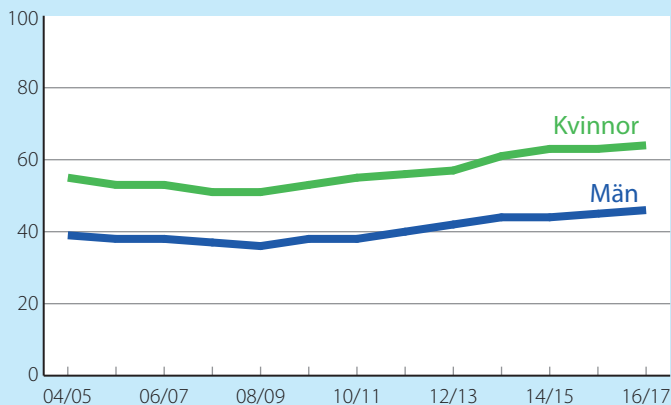
har läst två eller flera språk utöver engelska.

HUR BRA ÄR DÅ ELEVERNA PÅ MODERNA SPRÅK? Det kan man undersöka utifrån två aspekter: dels vilken kursnivå (steg 1–7) eleverna uppnår som högst under gymnasietiden och dels vilka betyg de får. Bland de som gick ut gymnasiet läsåret 2016/17 var det vanligast att eleverna hade nått som högst steg 3 (31 procent) eller 4 (47 procent). 5 procent hade nått steg 5, 6 eller 7. Det är en högre andel kvinnor än män som uppnår minst steg 4 och en högre andel utrikes födda än inrikes födda som uppnår stegen 5–7.

FLER KVINNOR ÄN MÄN LÄSER MODERNA SPRÅK

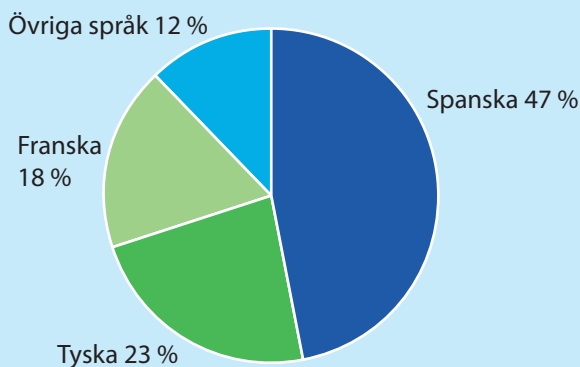
Andel avgångna kvinnor och män från gymnasieskolan vårterminen 2005 till vårterminen 2017 som läst minst en kurs i ämnet moderna språk under sin tid i gymnasieskolan. Procent

Andelen kvinnor och män som läser ämnet moderna språk på gymnasiet har ökat något varje år under de senaste åtta åren. Ökningen kan förklaras av flera faktorer. Bland annat har regelverket förändrats för hur kurser i moderna språk påverkar meritpoäng när man söker till högskolan. Ett annat skäl kan vara att gymnasiereformen Gy 2011 har påverkat vilka program eleverna läser samtidigt som kursstrukturen för de olika programmen har förändrats.

SPANSKA ÄR VANLIGASTE SPRÅKET

Kurser i ämnet moderna språk som avgångna läsåret 2016/17 har läst under sin tid i gymnasieskolan, fördelat efter språk. Procent

Nära nio av tio kurser som elever läst i ämnet moderna språk är i spanska, tyska eller franska. Bland övriga språk är italienska vanligast, följt av danska, arabiska och japanska.

Steg 1 och 2 motsvarar de kurser som eleverna läser i grundskolan. Elever som läst tyska, franska eller spanska i grundskolan börjar i regel med steg 3 i gymnasieskolan om de fortsätter med samma språk. Elever utan förkunskaper börjar läsa på steg 1. Varje steg omfattar 100 poäng vilket motsvarar 100 undervisningstimmar. På de program där moderna språk är ett obligatoriskt ämne måste eleverna läsa 100 eller 200 poäng men det går att välja till fler kurser.

FÖR ATT UNDERSÖKA BETYGEN i moderna språk har vi tittat närmare på elever som gick ut gymnasiet 2016/17 och deras betyg i steg 3, eftersom det är den kurs som flest elever har läst i ämnet. Genomsnittsbetygen är 13,8 i spanska, 13,9 i tyska och 14,1 i franska.

Betygen för olika elevgrupper visar på samma mönster som för högsta uppnådda kursnivå: Snittbetyget är högre för kvinnor än för män och högre för utrikes än för inrikes födda. Att utrikes födda uppnår en högre kursnivå och har högre betyg än inrikes födda kan sannolikt åtminstone delvis förklaras av att en del utrikes födda elever läser det språk som talas i det land de är födda i. ■

Mikael Winkler arbetar med statistik om gymnasieskolan på SCB 010-479 63 34 mikael.winkler@scb.se

FAKTA

Statistik om kursbetyg i ämnet moderna språk

Statistiken bygger på Skolverkets register över avgångna från gymnasieskolan. Mer statistik om betyg i ämnet moderna språk hittar du på Skolverkets hemsida: www.skolverket.se.

Genomsnittlig betygspoäng

För att kunna räkna ut genomsnittsbetyg används betygspoäng för att räkna om bokstavs-betygen till siffror. Elevernas betyg viktas enligt följande: A=20, B=17,5, C=15, D=12,5, E=10, F=0.

Undervisning i språk i gymnasieskolan

Engelska är det första främmande språket som elever lär sig i grundskolan. I gymnasieskolan ges (beroende på vilket program eleven läser) kurserna Engelska 5, 6 och 7.

Även undervisningen i ämnet moderna språk börjar i grundskolan. Elever som läst tyska, franska eller spanska i grundskolan börjar i regel med steg 3 i gymnasieskolan om de fortsätter med samma språk. Elever utan förkunskaper börjar läsa på steg 1. I gymnasieskolan är ämnet moderna språk endast obligatoriskt på fyra högskoleförberedande program. På dessa måste eleverna läsa 100 eller 200 poäng men det går att välja till fler kurser. På de flesta program där moderna språk inte är obligatoriskt kan eleverna välja till ämnet.

KÄLLOR

Skolverkets regeringsuppdrag 2018 "Redovisning av uppdrag om förslag på åtgärder i händelse av att meritpoängen avskaffas"

www.skolverket.se

LÄS MER

EU:s nyckelkompetenser för livslångt lärande www.eur-lex.europa.eu

Svenskt näringslivs och Lärarnas riksförbunds undersökning Språk – en väg in i arbetslivet från 2011 www.svensktnaringsliv.se

Få länder når upp till mål om sysselsättning och barnomsorg

Foto: 360You Photography, Scandinav

För att göra det lättare att kombinera familjeliv och arbetsliv finns det mål inom EU för tillgång till barnomsorg. Det finns tydliga skillnader mellan länder, både vad gäller sysselsättning och tillgång till barnomsorg.

» I europeiska kommissionens strategi för jämställdhet är ekonomisk självständighet ett prioriterat område. Ett ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnor är ett viktigt steg mot kvinnors ekonomiska självständighet, men det bidrar också till ekonomisk tillväxt i EU och motverkar effekterna av en krympande befolkning i arbetsför ålder. Ett av målen i EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning är att sysselsättningsgraden, det vill säga andelen sysselsatta i åldrarna 20–64 år, ska vara minst 75 procent för både kvinnor och män.

SETT TILL HELA EU är målet uppnått för män, men inte för kvinnor. År 2017 var andelen sysselsatta 78 procent för män och 67 procent för kvinnor. Av de enskilda länderna i EU har 22 av 28 länder

uppnått målet för män, men enbart fyra länder: Sverige, Litauen, Tyskland och Estland, har uppnått målet för kvinnor.

Det är ändå så att andelen sysselsatta kvinnor ökar i EU. Andelen 2017 var den högsta någonsin. Bland män har andelen sysselsatta ökat sedan den ekonomiska krisen 2008, då sysselsättningen sjönk, och har nu nått upp till nivån före krisen.

Vad beror det då på att andelen sysselsatta kvinnor, trots ökningen, ännu ligger så långt ifrån målet? En bidragande orsak kan vara föräldraskap, något som fortfarande påverkar kvinnor och män olika när det gäller arbetskraftsdeltagande. I EU tar kvinnor än idag ofta en större del av ansvaret för hem, familj och andra anhöriga. Många kvinnor upplever fortfarande att de måste välja mellan barn och karriär.

TILLGÅNG TILL BARNOMSORG kan underlätta för kvinnor att förvärvsarbeta. Europarådet antog år 2002 de så kallade Barcelona-målen. Målen innebär att senast år 2010 skulle det finnas tillgång till barnomsorg av god kvalitet till ett överkomligt pris för minst 90 procent av barnen mellan tre år och skolåldern och för minst 33 procent av barnen under tre år. Åtta av de 28 medlemsländerna hade 2016 nått dessa mål.

Länder som når upp till målen gällande barnomsorg når därmed inte alltid upp till målet 75 procent sysselsättning för kvinnor. Sverige är det enda landet i EU som når både mål om barnomsorg och sysselsättning. Nästan 80 procent av kvinnorna i Sverige var sysselsatta 2017 medan drygt 50 procent av barnen under 3 år var inskrivna i någon form av barnomsorg. Motsvarande andel bland de äldre barnen var nära 97 procent. Inget av de tre andra länder som klarar målet om kvinnors sysselsättning klarar de båda målen om barnomsorg.

80%

av kvinnorna i Sverige var sysselsatta 2017.

Länder som Frankrike och Spanien når upp till båda barnomsorgsmålen men inte sysselsättningsmålet, varken för kvinnor eller män. Portugal klarade målet för de yngre barnen redan 2008 och för de äldre barnen 2015. Sysselsättningsmålet för kvinnor har däremot inte uppnåtts. Många av länderna kring Medelhavet lider dock fortfarande av sviterna efter den senaste ekonomiska krisen, med hög arbetslöshet och låg sysselsättning som följd.

Bland länderna i östra Europa har de baltiska länderna kommit längst beträffande sysselsättningsmålet för både kvinnor och män men inte när det gäller barnomsorgen. De andra länderna i östra Europa har en bit kvar till både barnomsorgsmålen och en hög sysselsättning för kvinnor.

” Sysselsättningsgraden ska vara minst 75 procent.

KONJUNKURLÄGE och många andra faktorer påverkar kvinnor och mäns sysselsättning. Genom att eftersträva att barn ska ha tillgång till barnomsorg kan kombinationen arbetsliv och familjeliv underlättas och på så sätt öka sysselsättningen, främst för kvinnor. I dagsläget är det Sverige som klarar de uppsatta målen för barnomsorg och kvinnors sysselsättning. Andra länder visar däremot inte samma mönster då barnomsorgsmålen har uppnåtts men inte målet med en hög andel sysselsatta kvinnor.

IDAG FINNS REGLER INOM EU om föräldraledighet som säger att minst fyra månaders föräldraledighet, betald eller obetald, ska erbjudas vardera förälder, varav en månad inte går att överlåta till den andra föräldern. Den europeiska kommissionen har också lagt fram ett nytt förslag som innebär att fyra månader ska reserveras för vardera förälder och då inte går att överlåta. Dessutom ska ledigheten ersättas med samma ersättning som sjukpenning. Kommissionen vill också införa tio lediga dagar för pappan vid barns födelse samt fem dagars betald ledighet per år för vård av anhörig. Förslaget innebär även rätt till flexibla arbetstider fram till att barnet fyller 12 år. Förslaget går nu till Europaparlamentet och ministerrådet för förhandlingar om en ny lagstiftning.

Fortsättning på nästa sida >>

Lena Bernhardt

arbetar med jämställdhetsstatistik på SCB
010-479 65 27
lena.bernhardt@scb.se

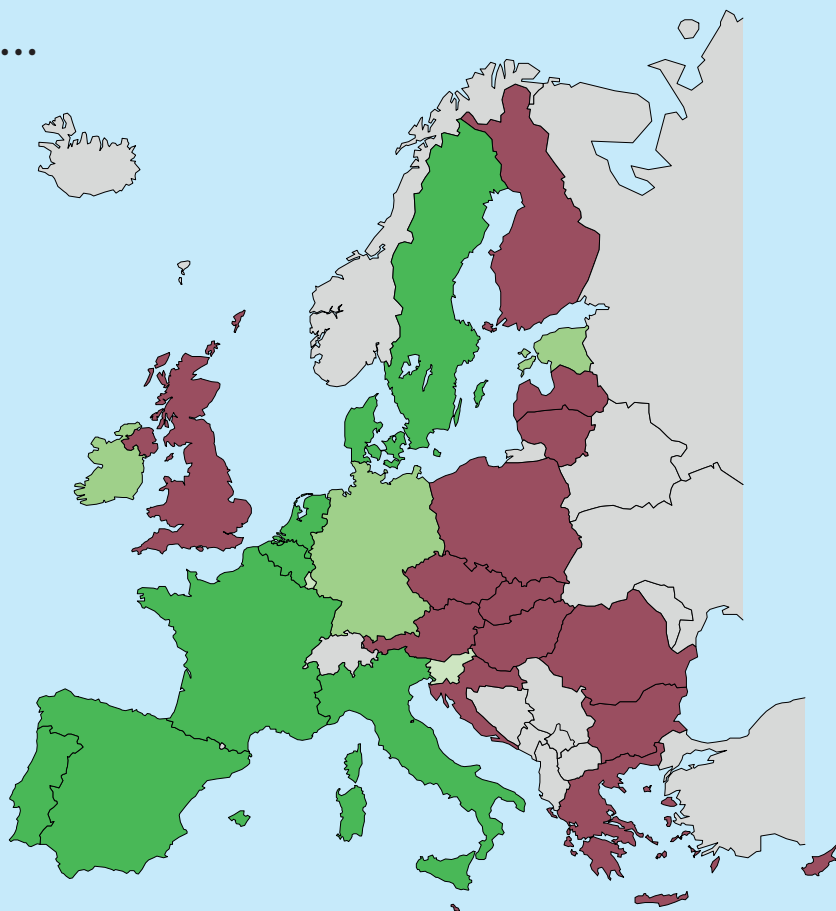
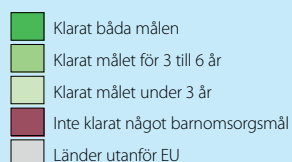
Foto: Peter Rutherglen, Johnér

SVERIGE KLARAR EU:S BARNOMSORGSMÅL...

Länder i EU som klarar målen om tillgång till barnomsorg för 33 procent av barn under 3 år och 90 procent av barn från 3 år till skolåldern, 2016

Åtta av EU:s 28 länder har klarat båda barnomsorgsmålen, däribland Sverige. Det innebär att minst 33 procent av barnen under 3 år och minst 90 procent av barnen från 3 år till skolåldern har tillgång till barnomsorg. Många av länderna i östra Europa och Storbritannien har inte klarat något barnomsorgsmål.

...OCH ÄVEN SYSSELSÄTTNINGSMÅL

Länder i EU som klarar målet om 75 procent sysselsättning för kvinnor och män, 2017

Fyra länder, varav Sverige är ett, når upp till EU:s mål om en sysselsättningsgrad på 75 procent för både kvinnor och män. En del länder når upp till målet för män men inte för kvinnor. Andelen sysselsatta i länderna kring Medelhavet når inte upp till sysselsättningsmålet, varken för kvinnor eller män.

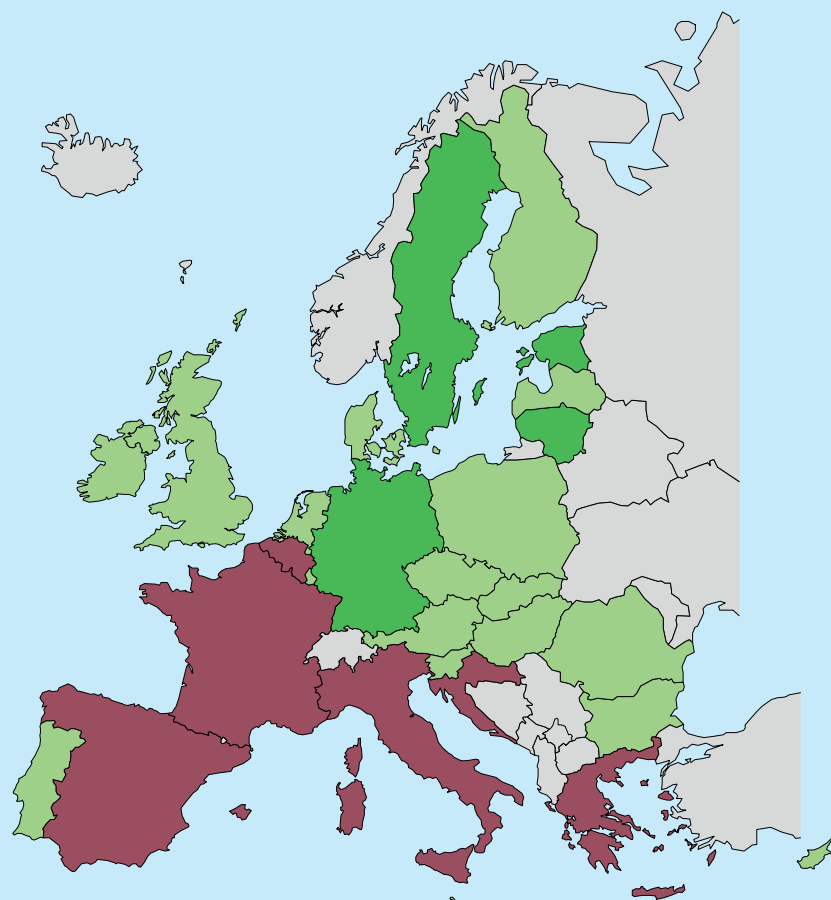
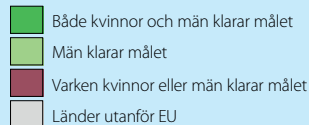

Foto: Alberto Casetta, Unsplash

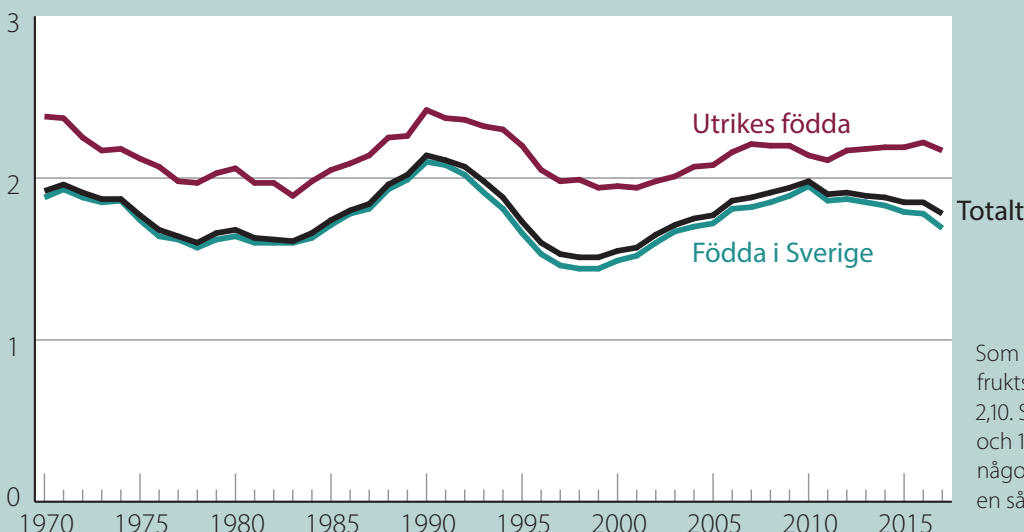
Nedåtgående trend i barnafödande

Svenska kvinnors barnafödande har minskat under senare år. Tidigare nedgångar i fruktsamheten har haft kopplingar till ekonomin eller familjepolitik men det är svårt att hitta tydliga förklaringar till dagens nedgång.

STORA VARIATIONER I BARNAFÖDANDE

Summerad fruktsamhet för kvinnor födda i Sverige, födda utomlands samt totalt 1970–2017

Barn per kvinna

Som högst var fruktsamheten år 1990. Då var fruktsamhetstalet för Sverigefödda kvinnor 2,10. Som lägst var det under åren 1998 och 1999. Utrikes födda kvinnor har generellt något högre fruktsamhet, ofta på grund av en så kallad migrationseffekt.

UTRIKES FÖDDAS BARNAFÖDANDE

Utrikes födda kvinnor har totalt sett ett högre barnafödande än Sverigefödda kvinnor när det gäller periodvisa fruktsamhetstal. Det beror bland annat på att fruktsamheten ofta är högre den första tiden i Sverige efter invandring. En högre fruktsamhet de första åren beror på att det är vanligt att flytta till Sverige för att bilda familj eller att de har ett uppskjutet barnafödande vid invandring exempelvis på grund av att de varit på flykt. Det kan beskrivas som en migrationseffekt. Nyligen invandrade personer bidrar därför till

viss del till att höja fruktsamhetstalet för utrikes födda. Studier av utrikes föddas fruktsamhet i Sverige visar däremot att utrikes födda med tiden får en fruktsamhet som liknar Sverigeföddas. Det beror även på att in- och utflyttning gör att inte alla utrikes födda kvinnor finns i Sverige under hela sin fruktsamma period. En tidigare studie gjord på SCB visade att det genomsnittliga antalet barn utrikes födda kvinnor fött vid 45 års ålder, både i Sverige och utomlands, var ungefär detsamma som för inrikes födda.

Sverige har fruktsamheten varierat mycket över åren jämfört med många andra europeiska länder. Det finns mycket som kan påverka benägenheten att få barn olika år, exempelvis ekonomiska konjunkturen och deltagande i arbetsliv samt utbildning. Även samhällsfaktorer som vilken familjepolitik som bedrivs påverkar.

Från slutet av 1960-talet till mitten av 1980-talet skedde en nedgång i barnafödandet. Det berodde till stor del på att det var en period då fler och fler kvinnor började lönearbeta men även på bättre och säkrare preventivmedel. Minskningen ersattes av en uppgång åren runt 1990, vilket kan förklaras dels av en stark ekonomisk konjunktur men även av förändringar i familjepolitiken. Den mest bidragande politiska förändringen var införandet av den så kallade snabbhetspremien i föräldraförsäkringen. Det medförde att många valde att få sina barn tätare än tidigare. År 1990 var det summerade fruktsamhetstalet, det genomsnittliga antalet barn kvinnor föder under ett aktuellt år, för Sverigefödda kvinnor 2,10 barn per kvinna.

Under senare delen av 1990-talet var det återigen en nedgång i barnafödandet. Den ekonomiska krisen i början av decenniet medförde att speciellt yngre personer fick svårare att etablera sig på

arbetsmarknaden. Allt fler gick vidare till högre studier och sköt barnafödandet på framtiden. Det gjorde att åldern vid första barnets födelse ökade eftersom många väntade med att få barn tills de studerat färdigt. I slutet av 1990-talet hade fruktsamheten för Sverigefödda kvinnor sjunkit till 1,44 barn per kvinna. Under början av 2000-talet ökade sedan fruktsamheten varje år fram till 2010 då fruktsamhetstalet var 1,95 barn per kvinna. Därefter har barnafödandet åter minskat och år 2017 var fruktsamhetstalet för kvinnor födda i Sverige 1,69.

2,10

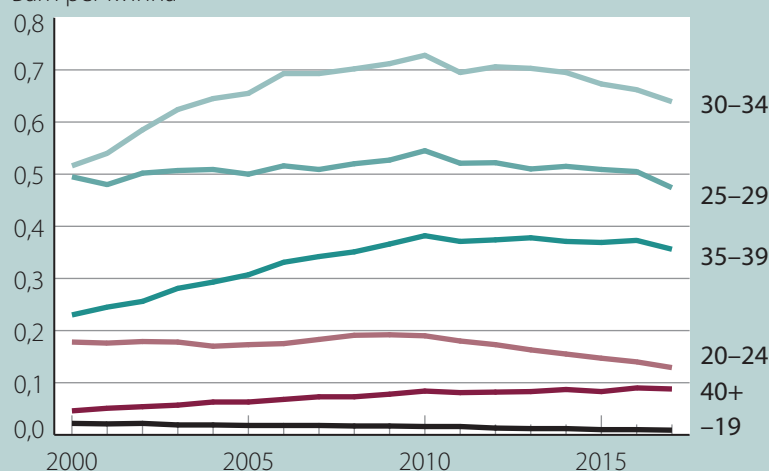
var fruktsamhetstalet för
Sverigefödda kvinnor år 1990.

HÖGST FRUKTSAMHET I ÅLDRARNA 30–34 ÅR

Åldersspecifik fruktsamhet för kvinnor födda i Sverige, 2000–2017

Barn per kvinna

Efter ett ökat barnafödande i åldrarna 30–34 år under början av 2000-talet har fruktsamheten minskat bland kvinnor i dessa åldrar. År 2017 minskade fruktsamheten i samtliga åldersgrupper jämfört med året innan.

De senaste åren har barnafödandet sjunkit i de flesta åldersgrupper.

DE SENASTE ÅREN HAR BARNAFÖDANDET SJUNKIT i de flesta åldersgrupper. Uppgången i fruktsamhet under åren 2000 till 2010 var störst i åldrarna 30–34 år. Efter 2010 har barnafödandet dock minskat i denna grupp från i genomsnitt nästan 0,73 barn per kvinna till 0,64. En tydlig nedgång går även att se i åldrarna 20–24 där barnafödandet var relativt stabilt fram till år 2010 för att sedan minska. År 2017 var fruktsamhetstalet för denna åldersgrupp 0,13 barn per kvinna.

VARIATIONER I BARNAFÖDANDET kan även bero på i vilken utsträckning kvinnor får sitt första, andra barn etc. Under perioden 2000–2010, då det totala fruktsamhetstalet ökade, var det framförallt fruktsamheten för första och andra barnet som ökade. När fruktsamheten gick ned efter år 2010 blev det mindre vanligt bland Sverigefödda kvinnor att få sitt första och andra barn. Fruktsamheten för tredje och fjärde barnet har legat på ungefär samma nivå under hela 2000-talet. Det har alltså blivit mindre vanligt att få sitt första barn medan mammor med fler än två barn föder i samma utsträckning som tidigare.

Fortsättning på nästa sida >>

80 583

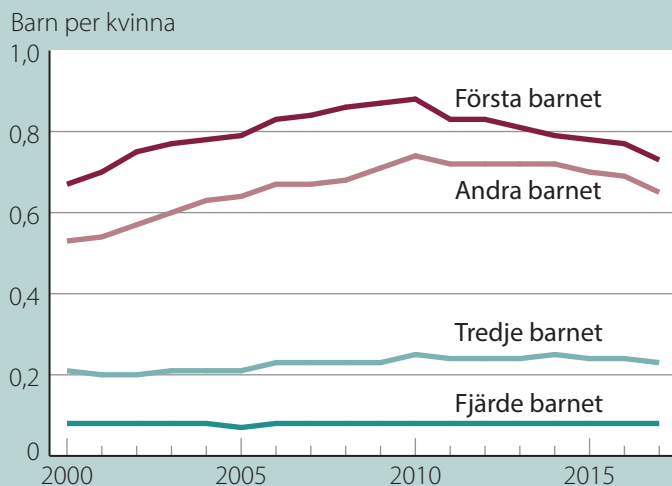
barn föddes av en
Sverigefödd mamma år 2017.

FAKTA

Det summerade fruktsamhetstalet ställer antalet födda barn i relation till antalet kvinnor i barnafödande åldrar och måttet avser benägenheten att föda barn ett visst år eller en viss period. Måttet anger det antal barn kvinnor skulle få i genomsnitt under hela sitt liv om fruktsamheten förblev densamma som under det år för vilket beräkningen görs. Det antal barn som exempelvis alla 25-åringar föder ett visst år sätts i relation till antalet 25-åriga kvinnor och åldersspecifika fruktsamhetstal beräknas. Det summerade fruktsamhetstalet erhålls genom att lägga ihop samtliga åldersspecifika fruktsamhetstal. Måttet ger en indikation på hur fruktsamheten utvecklas det specifika året.

MINSKAD FRUKTSAMHET FÖR BÅDE FÖRSTA OCH ANDRA BARNET

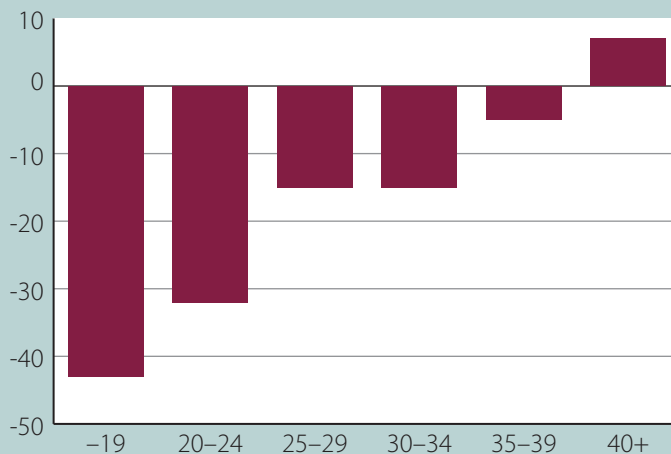
Summerad fruktsamhet för kvinnor födda i Sverige uppdelat på barnets ordningsnummer, 2000–2017

Fruksamheten för både första och andra barnet har minskat sedan år 2010. Fruksamheten för det tredje och fjärde barnet har legat på ungefär samma nivå sedan år 2000.

ÖKAD FÖRSTABARNFRUKTSAMHET ENDAST BLAND 40-PLUSSARE

Skillnad i åldersspecifik fruktsamhet för första barnet år 2017 jämfört med 2010. Kvinnor födda i Sverige. Procent

Fruksamheten för första barnet har minskat procentuellt sett mest för kvinnor 19 år eller yngre när år 2017 jämförs med 2010. Den enda åldersgruppen som har en ökad fruktsamhet är kvinnor 40 eller äldre. Dock är fruktsamheten bland de yngsta och äldsta förhållandevis liten vilket gör att det har liten påverkan på det totala barnafödandet.

Fruksamhetstalet för det första barnet har under senare tid minskat i de flesta åldrar. Mellan år 2010 och 2017 har det procentuellt sett minskat mest bland de allra yngsta, kvinnor 19 år och yngre, följt av kvinnor 20–24 år. Den enda åldersgruppen där det har blivit vanligare att föda sitt första barn är kvinnor 40 år och äldre. De allra yngsta och de allra äldsta står dock för en mycket liten del av barnafödandet och påverkar inte den totala förstabarnsfruktsamheten speciellt mycket. För de åldrar då det är vanligast att få sitt första barn, 25–29 och 30–34 år, har förstabarnsfruktsamheten minskat med 15 procent mellan år 2010 och 2017.

YTTERLIGARE ETT SÄTT att studera Sverigefödda kvinnors fruktsamhet är att dela upp befolkningen efter föräldrarnas födelseland. I och med att en allt större andel av Sveriges befolkning är utrikes födda ökar även andelen födda i Sverige med minst en utrikes född förälder. Av kvinnorna i de åldrar då många får barn, 25–35 år, hade 87 procent två Sverigefödda föräldrar år 2000. År 2017 var samma andel 83 procent. Andelen med en utrikes född och en Sverigefödd förälder har under samma tidsperiod ökat från 9 till 10 procent och andelen med två utrikes födda föräldrar har ökat från 4 till 7 procent av kvinnorna i åldrarna 25–35 år.

År 2000 var det små skillnader i fruktsamhet mellan de med båda, en eller ingen förälder född i Sverige. När fruktsamheten ökade mellan år 2000 och 2010 ökade också skillnaderna mellan grupperna. Kvinnor med två föräldrar födda i Sverige är de med högst fruktsamhet och de med två utrikes födda föräldrar har lägst fruktsamhet. Kvinnor med en Sverigefödd och en utrikes född förälder har en fruktsamhet mellan de två andra grupperna.

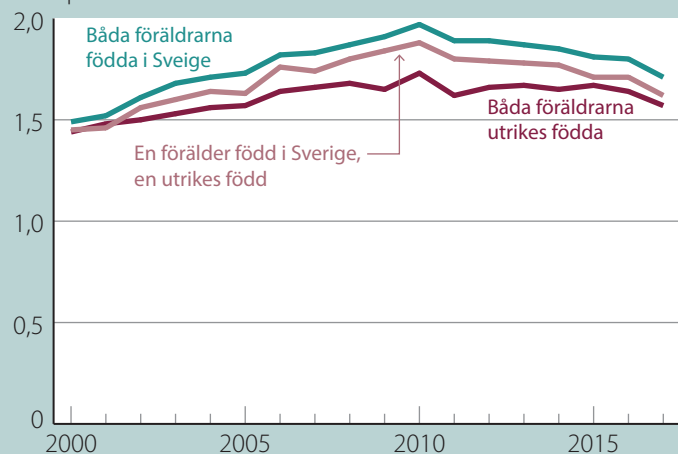
Skillnaderna mellan de med två Sverigefödda föräldrar och de med två utrikes födda föräldrar var störst år 2009, 1,91 respektive 1,65 barn per kvinna, en skillnad på 0,26 barn per kvinna. År 2017 hade skillnaderna mellan grupperna minskat till 0,14 barn per kvinna och fruktsamhetstalen var då 1,71 respektive 1,57.

VAD DE SENASTE ÅRENS NEDGÅNG i barnafödande beror på finns inga tydliga förklaringar till. Det har varit en nedgång i de flesta åldrar och för både första och andra barnet. Åldern vid första barnets födelse har ökat något de senaste åren vilket kan ha bidragit till nedgången. Denna senareläggning av barnafödandet kan vara kopplat till lågkonjunkturen som drabbade Sverige hösten 2008 och större delen av 2009. Osäkerhet på arbetsmarknaden har tidigare visat sig drabba framförallt yngre personer.

HÖGST BARNAFÖDANDE BLAND KVINNOR MED SVERIGEFÖDDA FÖRÄLDRAR

Summerad fruktsamhet för kvinnor födda i Sverige efter föräldrarnas födelseländer, 2000–2017

Barn per kvinna

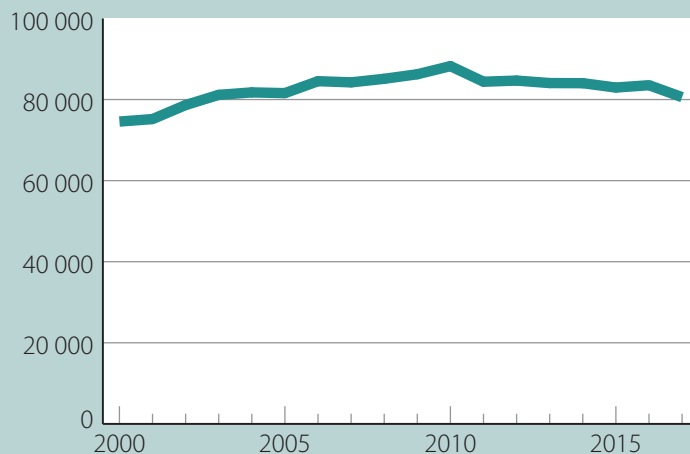

Kvinnor med bägge föräldrarna födda i Sverige har högre fruktsamhet än kvinnor med minst en utrikes född förälder. Sedan 2010 har barnafödandet dock minskat i alla grupper oavsett föräldrarnas födelseland.

ANTALET SOM FÖDS RELATIVT STABILT TROTS NEDGÅNG I FRUKTSAMHETEN

Antal barn födda av Sverigefödd mamma, 2000–2017

Antal

Sju av tio barn som föds i Sverige har en Sverigefödd mamma. Antalet födda barn med en Sverigefödd mamma var strax över 70 000 år 2000 för att sedan öka till nästan 90 000 år 2010. Därefter har antalet födda legat något lägre och år 2017 föddes drygt 80 000 barn av en Sverigefödd mamma.

”Antalet födda barn har inte minskat lika mycket.

Då påverkas barnafödandet ofta negativt eftersom allt fler skjuter barnafödandet på framtiden. Föräldrapenningens storlek beror på tidigare inkomst av förvärvsarbete. Därför väntar många med att få barn tills de är etablerade på arbetsmarknaden och får en högre föräldrapenning.

De senaste åren har det varit högkonjunktur i Sverige och det har inte fattats några politiska beslut som borde drivit ned barnafödandet. Trots det har barnafödandet fortsatt minska. Med tanke på hur det sett ut historiskt bör nedgången följas av en uppgång. När det vänder är dock svårt att förutspå.

ANTALET FÖDDA BARN har, trots nedgången i det summerade fruktsamhetstalet under de senaste åren, inte minskat lika mycket. Det beror att fler kvinnor är i de mest barnafödande åldrarna. Exempelvis föddes många barn runt år 1990, vilka de senaste åren kommit upp i åldrarna med förhållandevis högt barnafödande.

Mellan år 2011 och 2016 var minskningen i antalet födda barn mycket liten, 2016 föddes ungefär 850 färre barn än 2011. Mellan 2016 och 2017 var minskningen dock större, år 2017 föddes närmare 3 000 färre barn av en Sverigefödd mamma jämfört med föregående år. ■

Johan Tollebrant
arbetar med demografisk analys på SCB
010-479 49 96
johan.tollebrant@scb.se

LÄS MER

Läs mer i rapporten *Sveriges framtida befolkning 2018–2070, Demografiska rapporter 2018:1* samt *Bilagor till Sveriges framtida befolkning 2018–2070*.

Läs mer om utrikes föddas barnafödande i rapporten *Utrikes föddas barnafödande – före och efter invandring, Demografiska rapporter 2014:4*.

Källor:

Uppgifter om barnafödande och antalet kvinnor i befolkningen är hämtat från *Registret över totalbefolkningen (RTB)*. Uppgift om föräldrarnas födelseländer är hämtat från *Flergenerationsregistret*.

Så blev två barn mönstret i Sverige

Genom historien har det varit dramatiska händelser som svält, katastrofer och epidemier som påverkat hur befolkningen utvecklats. Men för att beskriva dagens befolkningsutveckling handlar det istället om att försöka hitta mönster i många små händelser.

– **FÖR DE ALLRA FLESTA** händer ingenting på ett år. De lever som vanligt, får inte barn och flyttar inte utomlands. Det enda är att de blir ett år äldre, säger Johan Tollebrant som arbetar på SCB med att följa hur Sveriges befolkning och framförallt barnafödandet sett ut och utvecklas i framtiden.

Sett till hela befolkningen blir de personliga besluten som att flytta eller att få barn större befolkningsförändringar som påverkar hur många förskolor och vårdplatser som behövs, hur mycket skatt som betalas in och hur mycket bidrag som ska betalas ut. Så när SCB:s Befolkningsframskrivning publiceras en gång om året är det många som väntar på resultatet för att planera sin verksamhet.

– I Sverige kan vi göra mycket detaljerade framskrivningar, säger Johan Tollebrant. Vi har ett mycket bra underlag eftersom vi baserar våra beräkningar på registerdata med hög kvalitet som går långt tillbaka i tiden. Vi kan redovisa och göra de beräkningar som framskrivningen bygger på baserat på långa historiska tidsserier.

– Men för att få en bild av den närmsta utvecklingen följer vi också mycket aktuella indikatorer. Till exempel följer vi barnafödandet från vecka till vecka för att kunna ge en framskrivning av barnafödandet på kort sikt. Den beräkningen är till nytta för Försäkringskassan som ska betala ut föräldrapenning och barnbidrag.

NÄR DET GÄLLER JUST BARNAFÖDANDE kan till exempel konjunkturen påverka på kort sikt, men den nedgång i barnafödandet som märkts de senaste åren antas inte påverka utvecklingen särskilt mycket på lång sikt. Mönstren är snarare väldigt bestående sedan den demografiska omvandling som skedde under 1800-talet.

– Kvinnor födda på 1700-talet och under första hälften av 1800-talet fick i genomsnitt mellan fyra och fem barn. Därefter minskade barnafödandet snabbt och var nere i under två barn per kvinna för de generationer kvinnor som fötts efter 1900, ett mönster som alltså verkar bestå. Idag verkar det finnas en trend med lite sjunkande barnafödande på lång sikt, samtidigt som tvåbarnsnormen verkar vara mycket livskraftig.

EN ANNAN TREND är att mammorna blivit äldre när man föder första barnet. Men den förändringen är inte lika drastisk som den kan se ut om man bara tittar några generationer tillbaka i tiden.

– Det är lite problematiskt, många av våra statistiska serier börjar på 1970-talet, då förstagångsföderskorna var mycket yngre än idag. Men går man ännu längre tillbaka verkar 1960- och 1970-talets unga mödrar vara undantaget. Under lång tid fick de allra flesta sitt första barn en tid efter att man gifte sig. När välfärden ökade efter kriget blev det lättare att bilda familj och medelåldern för dem som födde sitt första barn sjönk för att sedan stiga igen. Det var faktiskt betydligt högre andel av de nyfödda som hade mammor över 40 år vid 1900-talets början än idag.

DET ÄR ALLTSÅ VIKTIGT att alltid titta på flera faktorer som kan påverka och se hur de stämmer överens för att få en tydligare bild.

– Vi tittar också på olika undersökningar om ungas attityder, och det finns inget som tyder på att man inte kommer att vilja ha barn i framtiden på samma sätt som idag. Konjunkturen och trender kan göra att man skjuter på det något år, men de flesta får de barn de vill ha, vilket i Sverige oftast är två barn, säger Johan Tollebrant. Att inte

Johan Tollebrant arbetar med SCB:s befolkningsframskrivningar. Foto: Anna Blomén.

vilja få barn eller välja att avstå ett syskon är i Sverige ett stort beslut. Historiskt är det också färre kvinnor som är barnlösa idag. Bland kvinnor födda på 1800-talet kan så många som var fjärde ha slutat som barnlös. Bland dem som fyllde 50 år 2017 så var 14 procent av kvinnorna och 21 procent av männen barnlösa.

JUST MÄN är en faktor Johan Tollebrant faktiskt vet ganska lite om, trots att de har en stor del i barnafödandet.

– Vi vet att män i genomsnitt får färre antal barn än kvinnor, men det beror delvis på att det finns fler män i befolkningen, och att det finns barn där pappan inte är känd. Och vi vet att fler män än kvinnor får barn i en andra relation. Men, vi gör inte så mycket studier på papporna.

Anna Blomén

Så gör SCB en befolkningsframskrivning

Sveriges befolkning växer och förväntas fortsätta göra så även i framtiden. Så här beräknar SCB den framtida befolkningens storlek och sammansättning.

År 2028, om tio år, beräknas Sveriges folkmängd passera 11 miljoner. Då väntas det vara 231 000 fler barn och unga, 399 000 fler i åldrarna 19–64 år, och 309 000 fler som är 65 år och äldre jämfört med idag. Allra mest,

i procent, ökar de som är 80 år och äldre och år 2028 beräknas de vara 255 000 fler än idag, en ökning med 50 procent.

Denna typ av resultat publicerar SCB varje år i en så kallad befolkningsframskrivning som visar hur befolkningen väntas utvecklas de kommande åren. Befolkningsframskrivningen används bland annat som underlag för planering av Regeringskansliet och andra myndigheter. Den används också som underlag för framskrivningar av befolkningen i olika regioner i landet.

SJÄLVA BERÄKNINGEN för att göra en befolkningsframskrivning är enkel:

Befolkningen ett år =

Befolkningen året innan

+ antalet födda

– antalet döda

+ antalet som invandrar

– antalet som utvandrar

Dessa beräkningar görs för varje ålder (ettårsklasser) och kön.

DET SOM ÄR SVÅRT är att förutse hur många som kommer att födas, avlida, invandra eller utvandra. För var och en av dessa fyra komponenter görs antaganden om hur utvecklingen kommer att se ut. Till hjälp har vi historiken som beskriver hur utvecklingen varit hittills, analyser av vad som påverkat utvecklingen samt bedömningar av hur utvecklingen kommer att fortsätta i framtiden. När vi gör beräkningarna delar vi in befolkningen, förutom efter ålder och kön, i sju grupper efter deras födelseland. Det görs olika

antaganden för barnafödande och migration för de olika födelselandsgrupperna, men för antagandet om dödlighet görs ingen skillnad mellan de olika födelselandsgrupperna.

DET FINNS NÅGOT SOM VI INTE KAN, och inte heller försöker, förutse och det är politiska beslut. De framskrivningar vi gör av befolkningen förutsätter att de lagar och regler som finns idag fortsätter att gälla. Det gäller främst migrationen där politiska beslut både i Sverige och i andra länder påverkar hur många som vill söka sig till Sverige, möjligheten att kunna ta sig till Sverige och möjligheterna att få stanna i Sverige. Tydliga exempel är EU-utvidgningarna 2004 och 2007 som möjliggjorde en invandring till Sverige från de nya EU-länderna. Efter det höga antalet asylsökande hösten 2015 har flera beslut påverkat invandringen till Sverige, till exempel gränskontroller och den tillfälliga asyllagen. Samtidigt har överenskommen mellan EU och Turkiet minskat antalet flyktingar som tar sig från Turkiet och vidare in i EU.

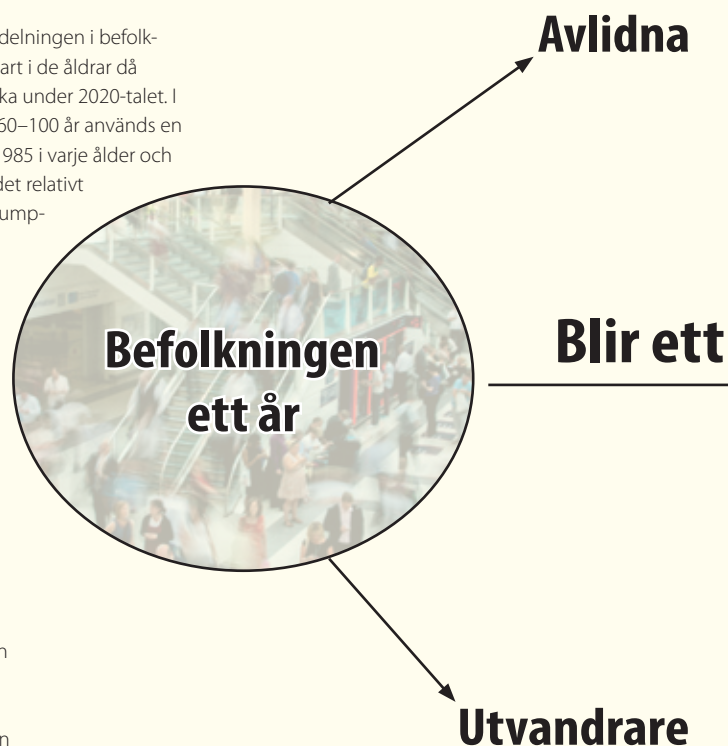
ORDET PROGNOIS ANVÄNDS många gånger istället för framskrivning. En prognos är den mest sannolika utvecklingen av den framtida befolkningen och på kort sikt kan SCB:s framskrivning betraktas som en prognos. På längre sikt är det inte möjligt att göra en prognos över befolkningen. I framtiden kommer det högst troligt komma år med högre migration och år med lägre migration. Likväl kommer det att komma år med högre barnafödande och år med lägre barnafödande och år där medellivslängden ökar i snabbare och långsammare takt. Dessa svängningar mellan åren kan till exempel bero på förändrade lagar och regler, situationen i omvärlden och konjunktursvängningar. Exakt vilka år detta kommer att inträffa är omöjligt att förutse och på sikt ska antagandena ses som ett medelvärde över flera år.

ANTAGANDEN OM DÖDLIGHET

Hur många som avlider under året beror på åldersfördelningen i befolkningen. Under 1940-talet föddes många och de är snart i de åldrar då många avlider, det gör att antalet avlidna förväntas öka under 2020-talet. I beräkningen av den framtida dödligheten i åldrarna 60–100 år används en statistisk modell som utgår från utvecklingen sedan 1985 i varje ålder och för kvinnor respektive män. I åldrarna under 60 år är det relativt få som avlider och de historiska trenderna har varit slumpmässiga och otydliga under senare år. I dessa åldrar utgår antagandena istället från den historiska utvecklingen i hela åldersgruppen i medeltal. Detsamma gäller i de äldsta åldrarna, de som är 100 år och äldre, där det är en liten befolkning.

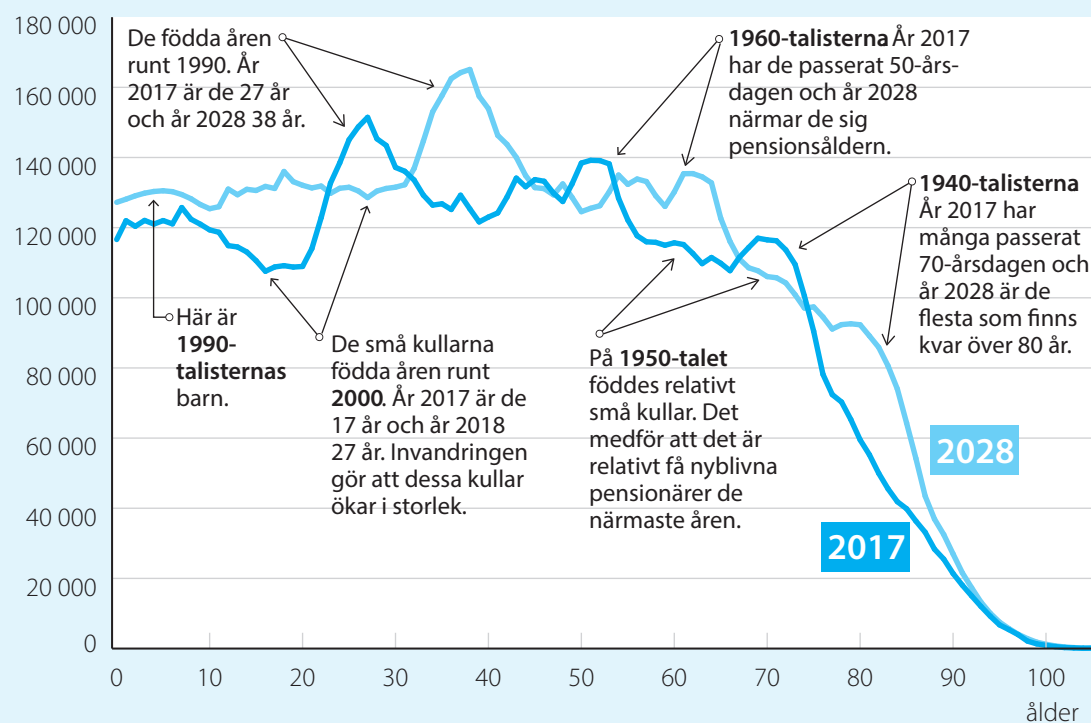
ANTAGANDEN OM UTVANDRING

Det är vanligare att utvandra i vissa åldrar än i andra och det är också skillnad mellan olika grupper. Personer födda i Sverige med utrikes födda föräldrar utvandrar i större utsträckning än de med två föräldrar födda i Sverige. De som kommit till Sverige för att arbeta eller studera utvandrar i högre grad än de som kommit till Sverige som anhöriga eller flyktingar. När det blir fler i befolkningen i grupper som har hög benägenhet att utvandra ökar antalet som utvandrar och vice versa. Utvandringen beror också på konjunkturen både i Sverige och i andra länder. Till exempel har utvandringen till Norge minskat de senaste åren, en effekt av att ekonomin i Norge inte är lika stark som den varit tidigare.

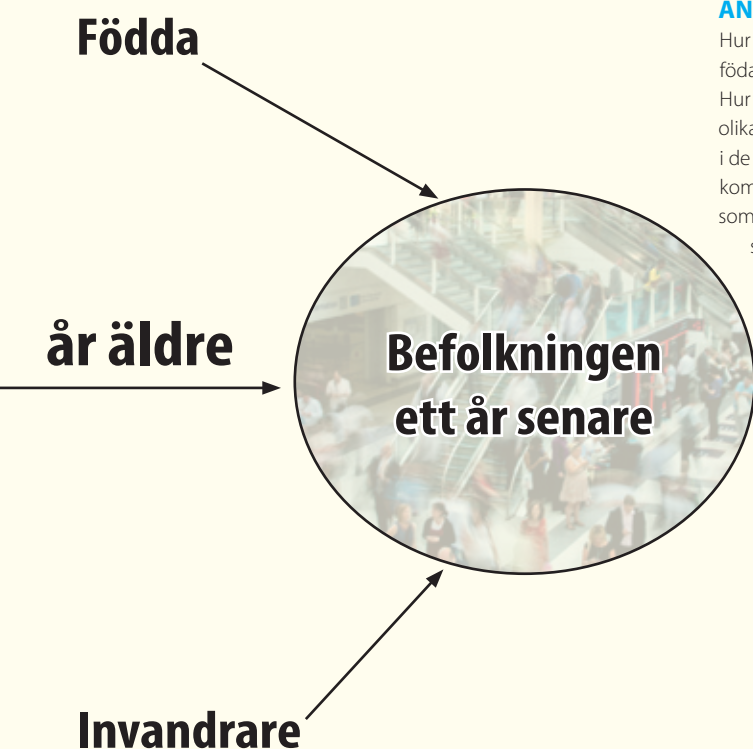
FLER ÄLDRE ATT VÄNTA OM 10 ÅR

Befolkning efter ålder år 2017 och framskrivning år 2028. Antal

” Det som är trivialt, men den största delen i en framskrivning av befolkningen, är att på ett år blir alla ett år äldre.

ANTAGANDEN OM BARNAFÖDANDE

Hur många som föds ett år beror dels på hur många kvinnor det finns i barnafödande åldrar, dels på hur många barn de i genomsnitt föder.

Hur många barn varje kvinna föder skiljer sig åt mellan olika åldrar och i de olika födelselandsgrupperna. Runt år 1990 föddes många barn och de är snart i de åldrar då det är vanligt att föda barn och det leder till att antalet födda kommer att öka. För kvinnor födda i Sverige görs antaganden om hur många som är barnlösa vid slutet av de barnafödande åldrarna och hur många av de som föder ett första barn som även får ett andra och tredje barn (eller fler).

En annan viktig parameter är vid vilken ålder kvinnor får barn.

Kvinnor har blivit allt äldre när de föder sitt första barn, en förklaring är att allt fler studerar på högskolan och etablerar sig senare på arbetsmarknaden. I framtiden antar vi att mammans ålder vid första barnet fortsatt kommer att öka något. För utrikes födda kvinnor görs antagandena på ett annat sätt. Deras barnafödande förväntas på sikt likna de Sverigeföddas men variera på olika nivåer beroende på födelselandsgrupp.

Det finns något som vi inte kan, och inte heller försöker, förutse och det är politiska beslut.

ANTAGANDEN OM INVANDRING

Antalet som invandrar varierar kraftigt från en period till en annan och är på lång sikt närmast omöjligt att förutse. När vi gör framskrivningen av antalet som invandrar delar vi upp analyserna i olika grupper. Hur många av de som är födda i Sverige som tidigare utvandrat och återinvandrar beräknas med en modell som bygger på den historiska återinvandringen. För att beräkna antalet som flyttar till Sverige för att bilda familj, antingen till en person född i Sverige eller till en utrikes född person, används också en modell som utgår från hur många kvinnor och män som historiskt flyttat till kvinnor och män i olika åldrar. För personer födda utanför Norden och EU, som behöver uppehållstillstånd för att bosätta sig i Sverige, använder vi för de närmast kommande åren de prognoser Migrationsverket gör. Vi gör också antaganden om hur många av invandrarna som är kvinnor och hur många som är män och i vilka åldrar de är. Till exempel är anhöriginvandrare oftare kvinnor och arbetskraftsinvandrare oftare män.

Foto: Anna Dziubinska, Unsplash

Själva beräkningen för att göra en befolkningsframskrivning är enkel.

255 000

fler 80 år och äldre förväntas om tio år jämfört med idag.

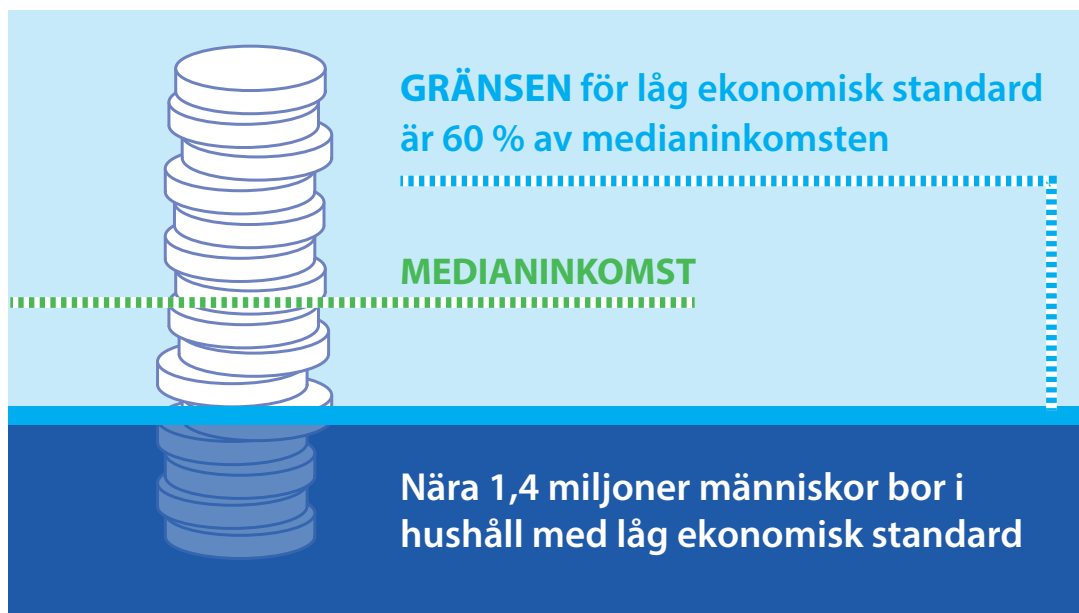
LÄS MER

Mer om antagandena och resultatet i SCB:s senaste framskrivning finns att läsa i *Sveriges framtida befolkning 2018–2070*. www.scb.se/be0401

Lena Lundkvist
arbetar med befolkningsframskrivningar på SCB
010-479 46 78
lena.lundkvist@scb.se

Fler eller färre fattiga?

Andelen personer med låg ekonomisk standard har ökat, men orsaken till det är inte att inkomsterna har blivit lägre utan att inkomstskillnaderna har ökat.

Andelen av Sveriges befolkning som har låg ekonomisk standard har ökat under 2000-talet. År 1999 var denna andel 8 procent och 2016 hade den ökat till 14 procent. Att ha låg ekonomisk standard innebär att man har en disponibel inkomst som är lägre än 60 procent av medianinkomsten, det vill säga den inkomst som ligger i mitten av inkomstfördelningen. Att ha låg ekonomisk standard innebär inte att man behöver vara fattig. Man kan mycket väl ha andra tillgångar och dessa ingår inte i mätningen.

60%

så mycket ökade medianvärdet för den ekonomiska standarden mellan 1999 och 2016.

INNEBÄR DÅ DEN ÖKADE andelen med låg ekonomisk standard att man utan vidare kan fastslå att det var fler som hade låga inkomster 2016 än 1999? Nej, det kan man inte. Trots att antalet personer som har en inkomst relativt långt under medianinkomsten har ökat ser det annorlunda ut om man tittar på de faktiska inkomstbeloppen.

Inkomsterna har stigit kraftigt under 2000-talet. Medianvärdet för den ekonomiska standarden ökade med 60 procent mellan 1999 och 2016, räknat i fasta priser. Det innebär att också gränsen för låg ekonomisk standard ökade med 60 procent under samma tid. En ensamstående person behövde 2016 ha en disponibel inkomst på mer än 145 000 kronor för att inte hamna i gruppen med låg ekonomisk standard. År 1999 räckte det med 91 000 kronor, räknat i 2016 års priser. För en familj med 2 vuxna och 2 barn låg motsvarande belopp på 356 000 kronor år 2016 jämfört med 223 000 kronor år 1999.

DET BETYDER ATT många av de personer som låg under gränsen 2016 hade betydligt högre ekonomisk standard än många av dem som låg över gränsen 1999. Om vi låter den gräns för låg ekonomisk standard som gällde 2016 gälla även övriga år skulle andelen med låg ekonomisk standard 1999 inte vara 8 procent som statistiken visar, utan 66 procent. Två tredjedelar av befolkningen 1999 låg alltså under den gräns som 2016 räknas som låg ekonomisk standard.

Det går också att göra tvärtom, det vill säga sätta gränsen som gällde 1999, även för övriga år. Gör man det blir andelen under denna gräns år 2016 inte 14 procent, utan 3 procent.

Det kan också vara intressant att titta på hur det har sett ut för barn och pensionärer. År 2016 levde 18 procent av barn och unga 0–19 år i hushåll med låg ekonomisk standard och för dem som har fyllt 65 år var andelen 15 procent. Andelen med låg ekonomisk standard har under 2000-talet ökat med sju procentenheter för både barn och äldre. Detta skulle kunna tolkas som att de så kallade fattigpensionärerna har blivit fler eller att antalet fattiga barn har ökat. Men faktum är att den ekonomiska standarden har ökat också för dessa grupper, ungefär lika mycket som för befolkningen som helhet.

År 1999 hade 80 procent i åldrarna 0–19 år och 75 procent i åldrarna 65 år och äldre inkomster under gränsen för vad som 2016 räknades som låg ekonomisk standard. Man kan också uttrycka det som att fyra av fem barn och tre av fyra pensionärer hade låg ekonomisk standard 1999, räknat på 2016 års gräns. Använder vi gränsen som gällde 1999 även för övriga år blir resultatet för 2016 att 4 procent av 0–19-åringarna och drygt 1 procent av personer 65 år och äldre hade inkomster under denna nivå.

Andelen personer med låg ekonomisk standard har ökat, men orsaken till det är inte att inkomsterna har blivit lägre.

GRÄNSEN FÖR NÄR man har låg ekonomisk standard, räknat i fasta priser, har alltså höjts väsentligt. Att andelen under denna gräns har ökat under 2000-talet beror således inte på att det är fler i befolkningen som har låga inkomster, räknat i kronor, 2016 än 1999. Det beror istället på att inkomstskillnaderna har ökat. Medianvärdet ökade med 60 procent medan ökningen för den femtedel i befolkningen som hade lägst inkomst var mindre, drygt 40 procent. De som ligger i mitten av inkomstskalan har alltså under 2000-talet dragit ifrån dem som ligger på den nedre delen av skalan. Det är därför andelen personer med låg ekonomisk standard har ökat, trots betydande inkomstökningar i de lägre inkomstskikten. ■

Hans Heggemann
arbetar med ekonomisk
välfärdsstatistik på SCB
010-479 68 10
hans.heggemann@scb.se

FAKTA

Låg ekonomisk standard avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet i disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga personer. För att ha låg ekonomisk standard i Sverige 2016 ska olika typer av hushåll ha en total disponibel årsinkomst som underskrider följande belopp:

1999

Ensamstående utan barn	91 000 kronor
Ensamstående med 1 barn	138 400 kronor
Ensamstående med 2 barn	176 700 kronor
Sammanboende utan barn	137 500 kronor
Sammanboende med 1 barn	184 900 kronor
Sammanboende med 2 barn	223 100 kronor

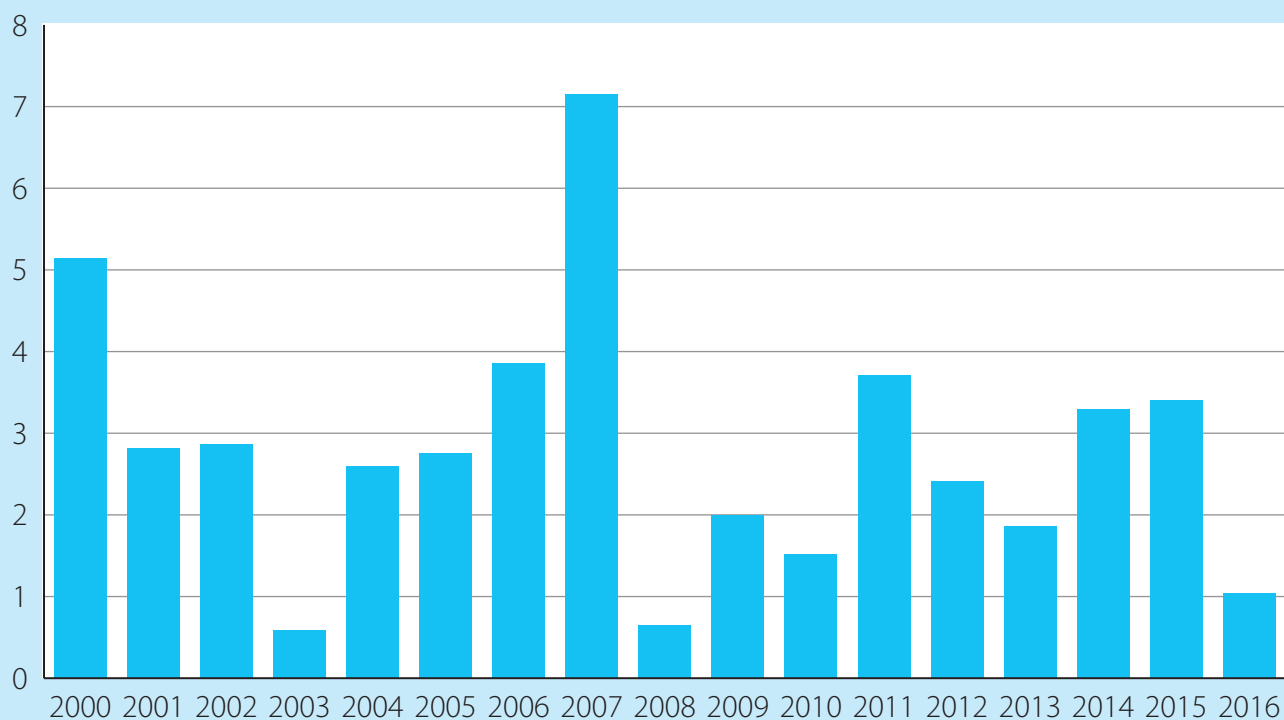
2016

Ensamstående utan barn	145 000 kronor
Ensamstående med 1 barn	221 000 kronor
Ensamstående med 2 barn	282 000 kronor
Sammanboende utan barn	220 000 kronor
Sammanboende med 1 barn	295 000 kronor
Sammanboende med 2 barn	356 000 kronor

Disponibel inkomst är summan av samtliga hushållsmedlemmars alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

ÖKAD EKONOMISK STANDARD VARJE ÅR PÅ 2000-TALET

Årlig ökning av den ekonomiska standarden. Fasta priser. Procent

Den ekonomiska standarden har ökat varje år under 2000-talet. Störst var ökningen 2007 då kapitalinkomsterna var stora. Gränsen för låg ekonomisk standard har höjts på motsvarande sätt.

Minskad oro för ekonomin bland hushållen

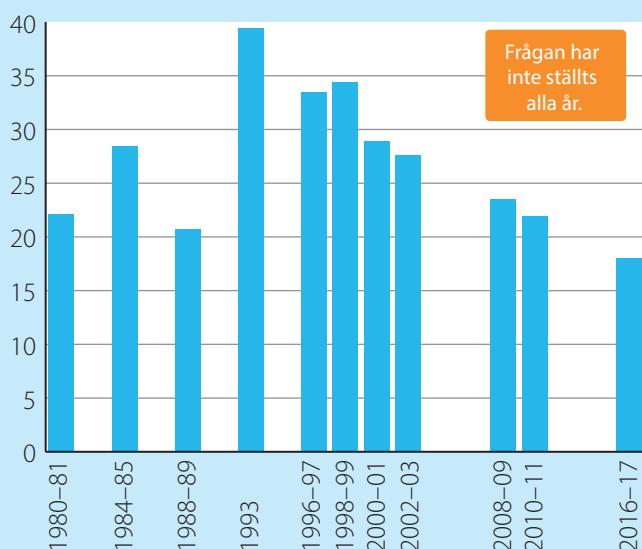
Drygt var sjätte person i Sveriges befolkning är orolig för det egna hushållets ekonomi. Andelen är högre bland ensamstående, utrikes födda, arbetslösa och personer som inte har fast anställning.

Foto: Scandinav, Johnér

MINSKAD ANDEL OROAR SIG FÖR EKONOMIN

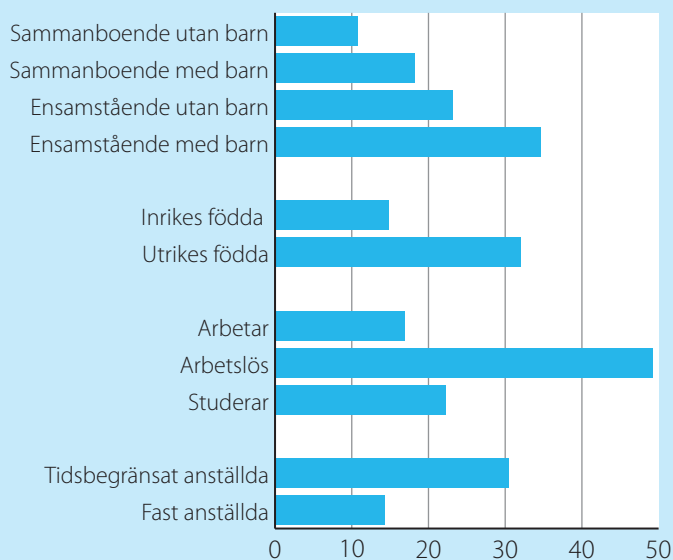
Andel som är oroliga för hushållets ekonomi, år 1980–2017. Personer 16 år och äldre (16–84 år 1980–87 samt 1990–2001). Procent

Andelen som oroar sig över ekonomin år 2016–17 är den lägsta som uppmätts i undersökningen. Frågan har inte ställts alla år.

ARBETSLÖSA OROAR SIG FÖR EKONOMIN

Andel som är oroliga för hushållets ekonomi, olika grupper i befolkningen, år 2016–17. Personer 16 år och äldre respektive anställda 16–64 år. Procent

Andelen som är oroliga för hushållets ekonomi varierar mellan olika grupper. Av de arbetslösa är hälften oroliga, av de ensamstående med barn cirka var tredje och bland sammanboende utan barn är drygt var tionde person orolig för hushållets ekonomi.

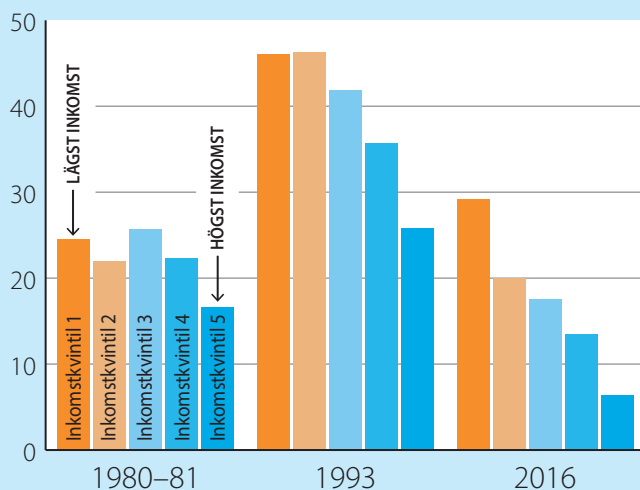

I den femtedel av befolkningen
som har lägst inkomster är nästan

30%
oroliga.

ÖKADE SKILLNADER MELLAN INKOMSTGRUPPERNA

Andel som är oroliga för hushållets ekonomi, efter disponibel inkomst i kvintiler. 1980–81, 1993 och 2016. Personer 16 år och äldre (16–84 år 1980–81 samt 1993). Procent

Inkomstkvintil 1 omfattar de 20 procent i befolkningen som har **lägst** inkomst och **inkomstkvintil 5** omfattar de 20 procent som har **högst** inkomst. Andelen som är oroliga för hushållets ekonomi är betydligt större bland dem med låga inkomster. Under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet ökade andelen oroliga i alla inkomstgrupper.

I SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) ställs frågan "Är du orolig för hur det ska gå med ditt hushålls ekonomi under det närmaste året?". Den senaste undersökningen visar att 18 procent av Sveriges befolkning, 16 år och äldre, är oroliga för hur det ska gå med hushållets ekonomi. Det motsvarar ungefär 1,5 miljoner personer. Andelen är dock den lägsta som har uppmätts sedan frågan ställdes i undersökningen för första gången, vilket var år 1980.

Frågan om oro för hushållets ekonomi har ställts vid flera tillfällen sedan dess och resultaten visar att andelen som känner oro varierar med konjunktursens upp- och nedgångar. Under högkonjunkturen i slutet av 1980-talet var cirka 20 procent oroliga för sin ekonomi. Under krisåren i början av 1990-talet hade andelen nästan fördubblats och låg på nära 40 procent. Sedan dess har andelen som oroar sig för ekonomin gradvis minskat och lägst nivå uppmättes således i de senaste mätningarna 2016–17.

DET ÄR EN NÅGOT HÖGRE ANDEL KVINNOR än män som oroar sig för hushållets ekonomi, 19 jämfört med 17 procent. Andelen som oroar sig är även högre bland ensamstående med barn, utrikes födda, arbetslösa och personer med tidsbegränsad anställning.

Ju lägre inkomster hushållet har, desto vanligare är det att oroa sig för hur det ska gå med ekonomin. I den femtedel av befolkningen som har lägst inkomster är nästan 30 procent oroliga, jämfört med 6 procent i den femtedel av befolkningen som har högst inkomster. Skillnaden mellan dessa grupper har ökat över tid. Sedan början av 1980-talet har andelen som är oroliga för ekonomin mer än halverats i den grupp som har högst inkomster, medan andelen är kvar på ungefär samma nivå bland dem med lägst inkomster.

En av förklaringarna till att skillnaderna har ökat när det gäller oro för hushållets ekonomi kan vara ökade inkomstskillnader. Sedan 1980-talet har inkomsterna ökat i samtliga grupper, men ökningen har varit större bland dem med högre inkomster.

I UNDERSÖKNINGEN STÄLLS OCKSÅ FRÅGAN "Skulle ditt hushåll inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?". Vid den senaste undersökningen var det 19 procent av befolkningen, 16 år och äldre, som svarade att de inte skulle klara detta. Bland dem som är oroliga för hushållets ekonomi svarade drygt hälften att de inte skulle klara en oväntad utgift på 12 000 kronor. Att inte klara en oväntad utgift är vanligare bland ensamstående med barn, utrikes födda, arbetslösa och personer som har en tidsbegränsad anställning, det vill säga samma grupper som oroar sig för sitt hushålls ekonomi.

Anne Danielsen Rackner

arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 42 66
anne.danielsenrackner@scb.se

LÄS MER

Läs mer i rapporten Hot, våld och oro 1980–2017. www.scb.se/ulf

Dyrt att studera utomlands som free-mover

Att studera utomlands innebär ofta avgifter och andra extra kostnader, i alla fall om man ordnar utlandsstudierna själv. Därför har de som har ordnat sina utlandsstudier själva också betydligt högre genomsnittliga studieskulder.

Foto: Ulrika Kestere, Scandinav

» **ATT STUDERA UTOMLANDS** förväntas stärka de studerandes anställningsbarhet och göra dem bättre förberedda för yrkes- och samhällslivet. Studerandes internationella erfarenheter förväntas även bidra till förbättrad kvalitet vid svenska lärosäten. Hur påverkar då utlandsstudier de studerandes skuldsättning och återbetalning av studielånen? Vi har undersökt detta genom att titta på studerande på eftergymnasial nivå som fick studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) någon gång under åren 2007–2009 och som sammanlagt tagit studielån i 120–160 veckor, vilket motsvarar 3–4 års studier. Vi har också jämfört i vilken mån de studerande betalar tillbaka sin skuld, oavsett hur länge de tog studielån.

DE SOM HADE STUDERAT UTOMLANDS och själva ordnat sina utlandsstudier (free-movers) hade en betydligt högre genomsnittlig studieskuld än de som enbart hade studerat i Sverige eller som studerat utomlands inom ramen för ett utbytesprogram. Den genomsnittliga studieskulden för de som deltagit i ett utbytesprogram var inte avsevärt högre än bland dem som enbart hade studerat i Sverige. Anledningen till att free-movers får högre studieskulder är att de utöver studiebidrag och studielån oftare tar ett så kallat merkostnadslån, vilket bland annat beror på att de ofta bekostar sin utbildning själva. Det går att få merkostnadslån från CSN för bland annat utlandsstudier, undervisningsavgifter, resor och för-

säkring. De som studerar utomlands inom ramen för ett utbytesavtal betalar vanligtvis inga terminsavgifter. En annan förklaring till att free-movers får högre skulder är att de i genomsnitt studerar utomlands under en längre tid än utbytesstuderande.

380 000

kronor är den genomsnittliga studieskulden för free-movers som har tagit studielån i 3–4 år.

EFTERSOM FREE-MOVERS FÅR HÖGRE STUDIESKULDER ska de även betala tillbaka högre så kallade årsbelopp till CSN när de blir återbetalningsskyldiga på sina studielån. Vår undersökning visar att under 2015 betalade de som hade studerat utomlands som free-movers sammanlagt in 86 procent av årsbeloppet, det vill säga den summa de skulle ha betalat in. De som enbart hade studerat i Sverige betalade in 97 procent och de som varit utomlands inom ramen för ett utbytesprogram 99 procent. En orsak till att de som har studerat utomlands som free-movers betalar in en lägre del av årsbeloppet kan vara att de har högre årsbelopp att betala.

Låntagare bosatta utomlands är generellt sett sämre på att betala tillbaka sina studielån. Sämst var återbetalningsgraden

bland free-movers bosatta utomlands. Andelen som var bosatta utomlands i slutet av 2015 var också störst bland free-movers: 25 procent, jämfört med 8 procent bland utbytesstuderande och 2 procent bland dem som endast hade studerat i Sverige. CSN:s indrivningsmöjligheter för obetalda studielån är sämre utomlands än i Sverige.

Utbytesstuderande är den grupp som betalar tillbaka högst andel av årsbeloppet. En förklaring till det kan vara att utbytesstuderande är den studerandegrupp som har högst genomsnittlig inkomst. De har därmed goda möjligheter att betala tillbaka sina studielån. Statistiken visar också att utbytesstuderande skaffar sig utlandserfarenhet under utbildningen utan att öka sin skuldsättning i någon större utsträckning. ■

Malin Leonardsson
arbetar med statistik om
studiestödet på CSN
060-14 63 04
malin.leonardsson@csn.se

FAKTA

Population

Statistik om studieskulder: Statistiken avser studerande som fick studiemedel för studier på eftergymnasial nivå någon gång mellan 2007 och 2009 och som tog studielån i 120-160 veckor.

Statistik om återbetalning: Statistiken avser studerande som fick studiemedel för studier på eftergymnasial nivå mellan 2007 och 2009, oavsett hur länge de tog studielån, och som debiterades ett årsbelopp vid ingången av 2015. Detta innebär att de ska ha haft en studieskuld 2015 och varit återbetalningsskyldiga på sitt lån.

Antal personer som statistiken avser

Grupp	Statistik om studieskulder	Statistik om återbetalning
Enbart studerat i Sverige	91 700	301 700
Free-movers	4 600	20 200
Utbytesstuderande	2 400	9 800

Lånebelopp och årsbelopp

Det årsbelopp som en låntagare ska betala tillbaka till CSN påverkas främst av hur stor skulden är och vid vilken ålder man blir återbetalningsskyldig. Återbetalningstiden är som högst 25 år, eller det antal år som återstår tills låntagaren fyller 60.

Exempel för universitetsstudier på heltid i 120 veckor (beloppsnivåer för 2018):

	Studerande i Sverige	Studerande utomlands
Lånebelopp för grundlån	218 400 kr	218 400 kr
Maximalt merkostnadslån för utlandsstudier och undervisningsavgifter		417 600 kr
Årsbelopp i början av återbetalningstiden vid en återbetalningstid på 25 år	ca 7 300 kr	ca 21 200 kr

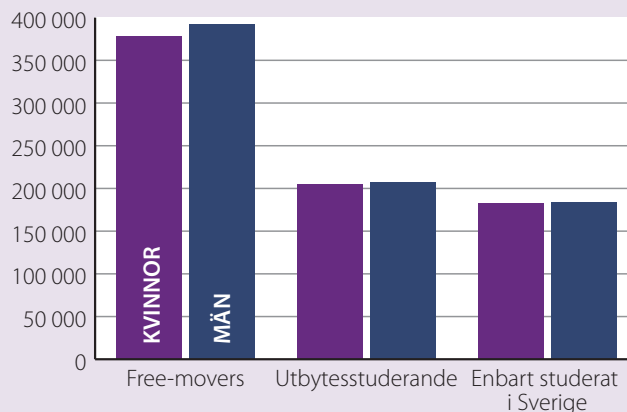
Undersökningen handlar om dem som studerade under perioden 2007–2009. Lånebeloppen har höjts flera gånger sedan dess.

Låntagare bosatta utomlands är sämre på att betala tillbaka sina studielån.

HÖG STUDIESKULD BLAND STUDERANDE SOM SJÄLVA ORDNAT SINA UTLANDSSTUDIER

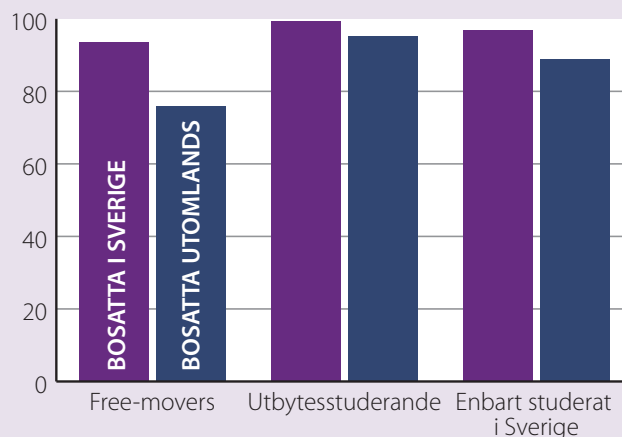
Genomsnittlig skuld vid studiernas slut för dem som tagit studielån i 120–160 veckor (studerande på eftergymnasial nivå som fick studiemedel från CSN någon gång under åren 2007–2009). Kronor.

Den genomsnittliga studieskulden är ungefär dubbelt så stor bland studerande som själva ordnat sina utlandsstudier (free-movers) jämfört med de som deltagit i ett utbytesprogram eller enbart studerat i Sverige.

BÄTTRE ÅTERBETALNING BLAND DEM SOM BOR I SVERIGE EFTER STUDIERNAS

Andel inbetalt av debiterat årsbelopp på studielån 2015 fördelat efter bosättning och utlandsstudier. Procent.

Utbytesstuderande är den studerandegrupp som betalar in högst andel av det debiterade beloppet, oavsett bosättning.

LÄS MER

Läs mer i rapporten Utlandsstudier – vad händer sedan? som är en uppföljning av utlandsstuderandes bosättning, sysselsättning och etablering på arbetsmarknaden, inkomst samt skuldsättning och återbetalning av studielån. Rapporten finns på www.csn.se.

620 000 i Sverige ofrivilligt utan arbete

År 2017 var 11 procent av befolkningen 20–64 år ofrivilligt utan arbete. Då ingår både arbetslösa och de som står utanför arbetskraften på grund av exempelvis sjukdom.

Det är en minskning sedan 2005, då andelen var 14 procent.

Foto: Maskot Bildbyrå AB, Johnér

ENLIGT SCB:S ARBETSKRAFTSUNDERSÖKNINGAR (AKU) var 620 000 personer i åldern 20–64 år ofrivilligt utan arbete år 2017. Av dem var 300 000 arbetslösa och 320 000 var utanför arbetskraften. Antalet som var ofrivilligt utan arbete hade minskat jämfört med 2005, då motsvarande antal var 734 000 personer. Räknat som andel av befolkningen motsvarar det en minskning från 14 till 11 procent. Minskningen av antal personer som var ofrivilligt utan arbete utgörs nästan uteslutande av personer som var utanför arbetskraften på grund av sjukdom. En förklaring till detta kan vara att villkoren för sjuk- och aktivitetsersättning har skärpts så att färre personer uppfyller kraven för ersättning.

PERSONER OFRIVILLIGT UTAN ARBETE omfattar alla som är arbetslösa samt de som är utanför arbetskraften av skäl som inte är att betrakta som frivilliga. Merparten av dessa tillhör gruppen som står utanför arbetskraften på grund av sjukdom eller för att de är intagna för vård. Utöver dessa ingår även personer som själva betraktar sig som förvärvsarbetande eller arbetssökande men som inte uppfyller AKU:s kriterier för att klassas som antingen sysselsatta eller arbetslösa. Syftet med att titta på denna till synes spretiga grupp är att få ett samlat grepp på samtliga i befolkningen som ofrivilligt saknar arbete. Till frivilliga skäl att vara utanför arbetskraften räknas bland annat studier, pension och hemarbete.

UNGEFÄR LIKA MÅNGA KVINNOR SOM MÄN var under 2017 ofrivilligt utan arbete, 320 000 kvinnor respektive 300 000 män. Jämfört med 2005 har antalet och andelen minskat bland båda könen. 2005 var 15 procent av kvinnorna i åldersgruppen 20–64 år ofrivilligt utan

arbete, medan motsvarande siffra 2017 var 11 procent. Bland män sjönk andelen från 13 till 10 procent.

År 2017 hade 28 procent av dem som ofrivilligt saknar arbete en eftergymnasial utbildning, en ökning från 19 procent år 2005. Andelen med förgymnasial utbildning hade under samma period minskat från 31 till 27 procent. Detta kan vid första anblicken tyckas överraskande, men det hänger ihop med de förändringar som skett i befolkningen. Under denna period har utbildningsnivån i befolkningen som helhet stigit, så att en högre andel har en eftergymnasial utbildning, och en lägre andel har högst förgymnasial utbildning. När vi tar hänsyn till den förändrade befolkningsstrukturen ser vi istället att personer med lägre utbildningsnivå är mer överrepresenterade bland dem som ofrivilligt var utan arbete 2017 jämfört med 2005.

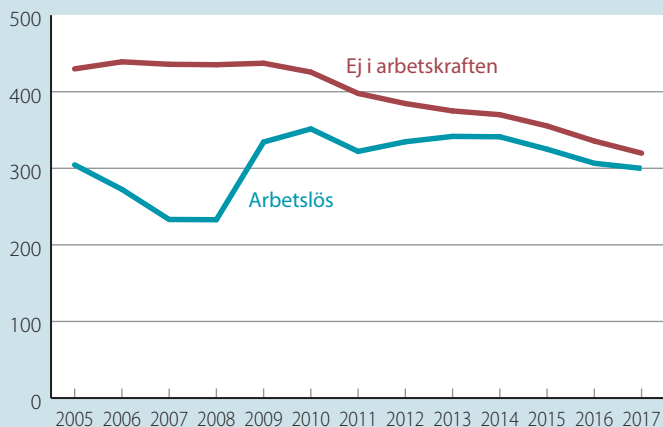
Ungefär lika många kvinnor som män var under 2017 ofrivilligt utan arbete.

Gruppen som ofrivilligt saknar arbete består 2017 av 25 procent unga personer i åldern 20–29 år och 29 procent äldre personer i åldern 55–64 år. Det är en högre andel unga och en lägre andel äldre jämfört med 2005. Även detta kan till stor del förklaras av förändringar i befolkningen.

Ytterligare en förändring som skett är att gruppen som var ofrivilligt utan arbete 2017 till betydligt större del bestod av personer födda utanför Europa än vad som var fallet 2005. Andelen av dem

MINSKNING AV ANTALET OFRIVILLIGT UTAN ARBETE

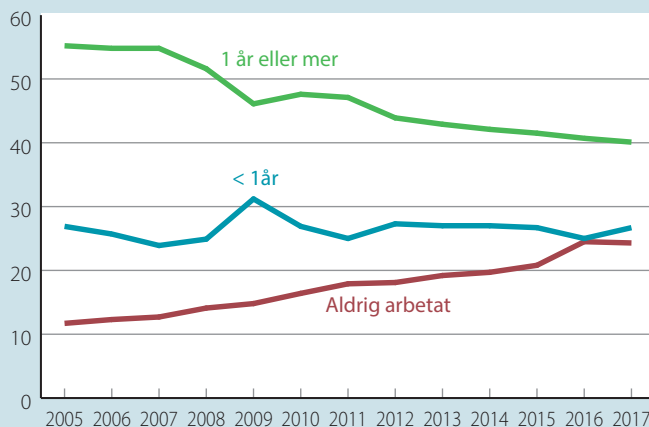
Personer ofrivilligt utan arbete efter arbetskraftsstatus, 20-64 år, 2005–2017. Tusental.

Antalet som är ofrivilligt utan arbete har minskat jämfört med 2005. Minskningen består främst av personer som är utanför arbetskraften på grund av sjukdom.

27 PROCENT HAR ARBETAT DET SENASTE ÅRET

Tid sedan senaste arbete för personer ofrivilligt utan arbete, 20-64 år, 2005–2017. Procent.

Under finanskrisen 2008-2009 ökade antalet arbetslösa kraftigt. Bland arbetslösa var det vanligast att ha varit utan arbete under mindre än ett års tid, vilket reflekteras i den kraftiga uppgången av andel personer som varit utan arbete under kortare tid än ett år under dessa år.

som ofrivilligt saknar arbete som är födda utanför Europa har ökat från 12 till 29 procent. Även detta kan till största delen förklaras av förändringar i befolkningen som ägt rum under perioden.

Sammanfattningsvis består gruppen som ofrivilligt är utan arbete år 2017 till större del än 2005 av personer med eftergymnasial utbildning, unga och födda utanför Europa. Men dessa förändringar kan i hög grad förklaras av de förändringar som skett i befolkningens sammansättning under samma tidsperiod.

11%

av befolkningen var ofrivilligt utan arbete 2017.

EN INDIKATOR PÅ AVSTÅNDET TILL ARBETSMARKNADEN kan vara hur lång tid som gått sedan man senast hade ett arbete. Under 2017 hade 27 procent av dem som var ofrivilligt utan arbete arbetat det senaste året medan 40 procent varit utan arbete under ett år eller mer. Andelen som aldrig haft ett arbete var 24 procent. För övriga 9 procent saknas uppgift om när de senast arbetade. Jämfört med år 2005 är det en lägre andel som varit utan ett arbete ett år eller mer och en högre andel som aldrig arbetat.

Det var vanligare för kvinnor än för män att ha varit utan arbete under en längre tid (ett år eller mer), medan det omvända förhållandet rådde bland personer som varit utan arbete under kortare tid än ett år. Skillnaden mellan könen kan till stor del förklaras av att det var vanligare bland kvinnor än bland män att befinna sig utanför

arbetskraften på grund av sjukdom, och bland dem som var sjuka var det vanligast att ha varit utan arbete under ett år eller mer. Antalet och andelen personer som var ofrivilligt utan arbete och som aldrig arbetat ökar över tidsperioden. Ökningen gäller för såväl födda i Sverige som utrikes födda. Den antalsmässiga ökningen är dock mest markant bland personer födda utanför Europa, vilket är det som framförallt driver andelsökningen för personer som aldrig arbetat. Det var alltså fler personer födda utanför Europa 2017 än 2005 som var ofrivilligt utan arbete, och bland dessa hade en högre andel aldrig tidigare arbetat. ■

Li Stoorhök och Daniel Samuelsson arbetar med Arbetskraftsundersökningarna på SCB

Li Stoorhök

010-479 44 98
li.stoorhook@scb.se

Daniel Samuelsson

010-479 49 78
daniel.samuelsson@scb.se

FAKTA

Uppgifterna bygger på Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Läs mer i rapporten "Personer i åldern 20–64 år ofrivilligt utan arbete, 2005–2017". www.scb.se/aku

Långsammare folkökning första halvåret 2018

Vid halvårsskiftet 2018 var Sveriges folkmängd 10 171 524 personer. Det var 51 282 personer fler än vid årsskiftet 31 december 2017. Invandringsöverskottet stod för fyra femtedelar av folkökningen. Jämfört med första halvåret 2017 har invandringen dock minskat med knappt 4 procent. Syrien är fortfarande det vanligaste födelselandet med 8 199 personer, trots en minskning med 34 procent eller 4 281 personer jämfört med förra året.

Källa: SCB, www.scb.se

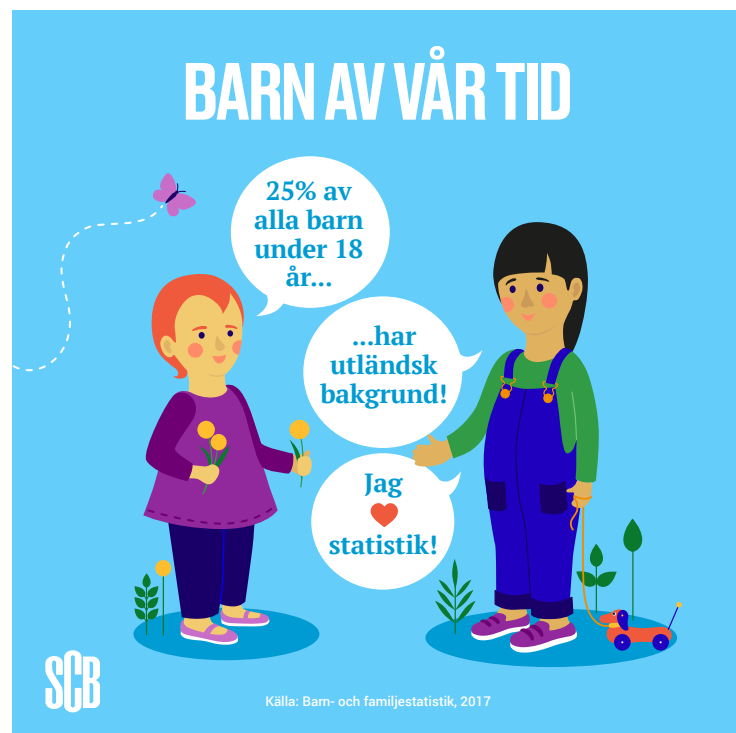
Varning för bluffmejl

SCB har blivit uppmärksam på att bluffmejl skickas i SCB:s namn, där man erbjuds priser genom att klicka sig vidare på en länk. Vi är inte avsändare av dessa mejl, och vi uppmanar dig att inte klicka på länken eller lämna ifrån dig några kortuppgifter. Om du har fått ett mejl från oss och känner dig osäker är du välkommen att höra av dig.

97

klor per person och år,
så mycket matavfall slänger hushållen i Sverige.
Hushållen står för cirka 75 procent av allt matavfall.

Källa: SCB, www.scb.se

Källa: Barn- och familjestatistik, 2017

Foto: Gaelle Marcel, Unsplash

Många firar sin födelsedag under våren

Många i dagens Sverige firar sin födelsedag under våren. Av personer födda under perioden 1945–2002 är vårmånaderna mars, april och maj vanligast. De infaller nio månader efter juni–augusti som är och länge har varit semestermånader. Framförallt juli var länge förknippat med industrisemestern, en period då många företag gick på sparlåga och gav personalen ledigt. Blickar man fram nio månader från juli hamnar man i april, och nio av de tio vanligaste födelsedagarna 2017 var i april. Den vanligaste dagen var 10 april.

Källa: SCB, www.scb.se

Ny rapport om levnadsvillkor i EU

Rapporten Living conditions in Europe — 2018 edition, baserad på EU-SILC-undersökningen finns nu tillgänglig på Eurostats hemsida. Publikationen ger en bild av levnadsvillkoren i Europa liksom socioekonomiska faktorer som påverkar européernas vardagsliv.

Källa: Eurostat, www.ec.europa.eu/eurostat

57%

av de nominerade kandidaterna till
2018 års kommunalval var även nominerade
i 2014 års kommunalval.

Källa: SCB, www.scb.se

Tre av fyra barn bor med båda sina föräldrar

I Sverige bor tre av fyra, eller 75 procent, hemmaboende barn under 18 år tillsammans med båda sina ursprungliga biologiska eller adoptivföräldrar. Att bo med båda föräldrarna är vanligast bland yngre barn och barn vars föräldrar har eftergymnasial utbildning. Andelen barn som bor med båda föräldrarna är högst i Habo kommun och lägst i Skinnskatteberg, Degerfors och Norberg.

Andelen var något lägre, 73-74 procent, i början av 2000-talet och har sedan legat på 75 procent sedan år 2010. Det finns flera anledningar till att ett barn inte bor med båda sina föräldrar, det kan handla om att föräldrarna aldrig har bott tillsammans eller att barnet tidigare bott med båda föräldrarna men att de har separerat eller att någon av föräldrarna har avlidit.

Källa: SCB, www.scb.se

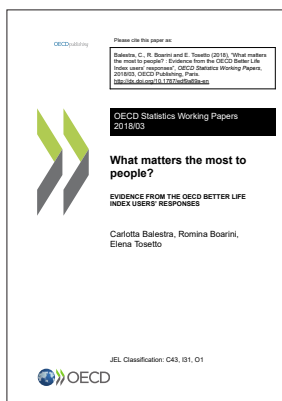

Foto: Rawpixel, Unsplash

Hälsa, utbildning och livstillfredsställelse är viktigast i OECD

OECD:s Better Life Index, som baseras på 11 olika faktorer, gör det möjligt att jämföra välbefinnandet i olika länder. I en ny rapport: "What matters the most to people? Evidence from the OECD Better Life Index users' responses" ges en bild av hur viktiga olika faktorer uppfattas vara i olika länder. Hälsa, utbildning och tillfredsställelse med livet är de faktorer som anses vara viktigast. Det finns också könsskillnader, bland annat uppfattar män inkomst som viktigare än kvinnor.

Källa: OECD, www.OECD-library.org

40%

så mycket av elenergin kommer från vattenkraft. Knappt 40 procent kommer från kärnkraft, och resten från värmekraft, vindkraft och solkraft.

Källa: SCB, www.scb.se

Allt fler arbetar inom tjänstebranscher

Sedan 1980 har tjänstesamhället vuxit sig starkare och idag är allt fler svenskar anställda inom tjänstesektorn. 2010 blev antalet tjänstekommuner, alltså kommuner där majoriteten är anställda inom tjänstesektorn, fler än industrikommunerna.

Tjänstesamhällets genombrott började 1975 och har växt sig starkare med tiden. Ny teknik och innovation har gjort att tjänsteföretagen ökar till antalet och fler har en anställning hos ett tjänsteföretag.

Definitionen av en tjänstekommun är att majoriteten av antalet anställda arbetar på arbetsställen inom tjänstesektorn. Det omvända gäller för en industrikommun, där majoriteten arbetar på industriarbetsställen. Antalet tjänstekommuner i Sverige har ökat stadigt sedan 1980 då det fanns 31 tjänstekommuner. 2017 fanns det 179 tjänstekommuner.

Källa: SCB, www.scb.se

Källa: Befolkningsstatistik, 31 december 2017

Högt barnafödande i Sverige

Sverige ligger i topp vad gäller barnafödande inom EU. Det senaste året med tillgänglig data för EU-länderna är 2016 och då var det summerade fruktsamhetstalet för kvinnor i Sverige 1,85. Bara kvinnor i Frankrike föder barn i större utsträckning, i genomsnitt 1,92 barn per kvinna. Andra länder med förhållandevis högt barnafödande är Irland, Danmark, Storbritannien och Lettland.

Många av länderna med låg fruktsamhet återfinns i södra EU. Lägst barnafödande har Spanien och Italien där kvinnor i genomsnitt föder 1,34 barn. Som genomsnitt för EU ligger barnafödandet på 1,60.

Barnafödandet i EU är förhållandevis lågt jämfört med många andra länder i världen. Även om fruktsamheten är på nedgång i många delar av världen är fruktsamhetstalen relativt höga, speciellt i många afrikanska länder. Högst barnafödande har kvinnor i Niger som i genomsnitt föder strax över 7 barn. Lägst barnafödande, med ett fruktsamhetstal mellan 1,1 och 1,2, har kvinnor i till exempel Taiwan och Hong Kong. ■

Genomsnittligt antal födda barn för kvinnor i EU, 2016

